

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o novim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

TRAVANJ – LIPANJ 2016.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
DALMATINSKA 1, ZAGREB
TEL: 01 4878-100, FAX: 01 4878-111
E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr
WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Vlade pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na stranicama Ureda zastupnika (uredzastupnika.gov.hr) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

UVOD	4
ZABRANA MUČENJA	6
I. C. protiv RUMUNJSKE	6
MURRAY protiv NIZOZEMSKE.....	9
PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE	12
AVOTIŃŠ protiv LATVIJE	12
AL-DULIMI I MONTANA MANAGEMENT INC. protiv ŠVICARSKE.....	17
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA	21
R. B. protiv MAĐARSKE	21
IVANOVA I CHERKEZOV protiv BUGARSKE.....	24
SLOBODA MIŠLJENJA, SAVJESTI I VJEROISPOVIJEDI	27
İZZETTİN DOĞAN I DRUGI protiv TURSKE.....	27
SLOBODA IZRAŽAVANJA	32
KARÁCSONY I DRUGI protiv MAĐARSKE.....	32
BAKA protiv MAĐARSKE	36
SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA	40
CUMHURIYET HALK PARTISI protiv TURSKE.....	40
ZABRANA DISKRIMINACIJE	43
BIAO protiv DANSKE	43
M. C. I A. C. protiv RUMUNJSKE	47
ZAŠTITA VLASNIŠTVA	50
DŽINIĆ protiv HRVATSKE	50
OPĆA ZABRANA DISKRIMINACIJE	53
PILAV protiv BOSNE I HERCEGOVINE.....	53

UVOD

U novom Pregledu prakse Europskog suda za ljudska prava (dalje: Sud) izdvojene su značajne presude koje je Sud donio u razdoblju od travnja do lipnja 2016. godine. Posebno se ističu presude Velikog vijeća kojih je u tom razdoblju bilo čak osam, što ukazuje na značajnu aktivnost Suda u harmonizaciji vlastite sudske prakse te na rješavanje osobito važnih pitanja koja se tiču ljudskih prava.

U presudi Velikog vijeća *Murray protiv Nizozemske* Sud je razmatrao dostupnost psihološkog i psihijatrijskog tretmana u zatvorima, posebno kada je provođenje takvog tretmana preduvjet za uvjetni otpust ili puštanje na slobodu.

U predmetu *Avotiņš protiv Latvije* Veliko vijeće je ocjenjivalo poštenost postupka za priznanje sudske presude sukladno zakonodavstvu EU, imajući u vidu da države članice EU ostaju vezane Konvencijom i u slučaju kada primjenjuju pravo EU.

Sukob odredba međunarodnih ugovora bio je predmet razmatranja u presudi Velikog vijeća *Al Dulimi i Montana Management Inc. protiv Švicarske*, u kojoj je Sud ocjenjivao poštenost postupka za konfiskaciju imovine na temelju obaveza koje proizlaze iz rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda.

Veliko vijeće razmatralo je i prava manjinskih vjerskih zajednica na slobodu prakticiranja vlastite vjere, kao i diskriminatorno postupanje države prema manjinskim vjerskim zajednicama u presudi *Izzettin Dogan i drugi protiv Turske*. Protiv Turske je Veliko vijeće donijelo i presudu u predmetu *Cumhuriyet Halk Partisi*, u kojem se razmatralo pravo na slobodu udruživanja u kontekstu zakona kojima se propisuju financijski nadzor nad političkim strankama.

Obje presude Velikog vijeća kojima je utvrđena povreda prava na slobodu izražavanja donesene su protiv Mađarske. U presudi *Karacsony i drugi* Sud je razmatrao je li povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja parlamentarnim zastupnicima koji su disciplinski kažnjeni za narušavanje reda i mira tijekom sjednice parlamenta. U presudi *Baka*, Sud je razmatrao je li bivšem predsjedniku mađarskog Vrhovnog suda povrijeđeno pravo na pošteno suđenje i pravo na slobodu izražavanja zbog toga što je njegov mandat prestao po sili zakona, nakon ustavnih i zakonodavnih promjena kojima je ukinut dotadašnji Vrhovni sud.

Konačno, Veliko vijeće je u predmetu *Biao protiv Danske* razmatralo opravdanost neizravne diskriminacije državljana na temelju etničkog porijekla.

Osim presuda Velikog vijeća, u Pregled prakse su izdvojene presude koje se tiču učinkovitih istraga za spolno zlostavljanje maloljetne osobe (*I.C. protiv Rumunjske*), te istrage nasilja koje je motivirano etničkom pripadnošću (*R.B. protiv Mađarske*), odnosno seksualnom orijentacijom žrtve (*M.C. i A.C. protiv Rumunjske*).

U presudi *Ivanova i Cherkezov protiv Bugarske* Sud je ocjenjivao postoji li razmjernost između prava na dom podnositelja i interesa javnosti za rušenje bespravno sagrađenih nekretnina.

Sud je ponovno razmatrao izborni sustav u Bosni i Hercegovini u kontekstu opće zabrane diskriminacije (*Pilav protiv Bosne i Hercegovine*), dok u odnosu na Hrvatsku izdvajamo presudu *Džinić*, u kojoj je Sud razmatrao postoji li nesrazmjer između vrijednosti imovine koja je blokirana tijekom kaznenog postupka i vrijednosti imovinske koristi za čije je pribavljanje kaznenim djelom podnositelj bio optužen.

ZABRANA MUČENJA

ČLANAK 3.

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

RUMUNJSKA NIJE PODUZELA MJERE ZA UČINKOVITU ISTRAGU I KAŽNJAVANJE NAVODNOG SILOVANJA 14-GODIŠNJAKINJE S INTELEKTUALNIM POTEŠKOĆAMA

I. C. protiv RUMUNJSKE

*zahtjev br. 36934/08
presuda od 24. svibnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva je rumunjska državljanka koja je u vrijeme spornog događaja imala je 14 godina.

Podnositeljica tvrdi da su je prilikom odlaska na bdijenje zaustavila tri muškarca te ju silom odveli u napuštenu zgradu gdje ju je jedan njih silovao. Drugi muškarac je također pokušao imati spolni odnos s njom, ali je psihološki bio u nemogućnosti. Iako je namjeravao imati spolni odnos s podnositeljicom, treći muškarac joj je ipak odlučio pomoći te ju je otpratio do mjesta gdje se održavalo bdijenje. Saznavši da mu je kćer bila silovana, podnositeljin otac odmah je obavijestio policiju te je već sljedećeg dana podnesena kaznena prijava.

Tijekom istrage koja je uslijedila, okrivljenici su izjavili da je maloljetnica pristala na spolni odnos. Nakon što je navedeno objašnjenje prihvaćeno od strane tužiteljstva, prvi muškarac je optužen za kazneno djelo spolnog odnosa s maloljetnicom, a drugi za pokušaj istog. Tužiteljstvo je temeljilo svoju odluku na izjavama optuženih da nisu ni na koji način prisilili maloljetnicu na spolni odnos, forenzičkom izvješću prema kojem na tijelu maloljetnice nisu pronađeni nikakvi znakovi nasilja, te na činjenici da nakon povratka na bdijenje maloljetnica nije rekla prijateljicama o navodnom silovanju. Nacionalni sudovi su optužene proglasili krivima. Protiv muškarca koji je pružio pomoć djevojci, kazneni postupak je obustavljen s obzirom da nije imao spolni odnos s maloljetnicom.

U međuvremenu, podnositeljica je zbog proživljene traume u tri navrata bila hospitalizirana u psihijatrijskoj bolnici. Prema bolničkom izvješću, podnositeljica je pokazivala znakove depresije, tjeskobe uzrokovane stresom, osjećaja društvene izolacije te poremećaj prehrane. Podnositeljici je utvrđena i blaga intelektualna nesposobnost (IQ 68).

❖ PRIGOVORI

Podnositeljica zahtjeva je prigovorila da rumunjske vlasti nisu učinkovito istražile optužbu za silovanje te da su povrijedile svoje pozivne obveze u odnosu na zaštitu od nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, pri čemu je došlo do povrede čl. 3. (zabrana nečovječnog i

ponižavajućeg postupanja) i č. 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije.

❖ OCJENA SUDA

Sud je smatrao da su rumunjske vlasti neopravdano stavile naglasak na nedostatak dokaza da je podnositeljica pružala otpor prilikom incidenta. Nadalje, rumunjske vlasti temeljile su svoje zaključke samo na izjavama navodnih silovatelja koji su tvrdili da je maloljetnica dala pristanak na spolni odnos, kao i na činjenici da na tijelu maloljetnice nisu pronađeni znakovi nasilja, odnosno da nije pozvala pomoć ili rekla prijateljicama o navodnom silovanju.

Osim toga, Sud je primijetio da su rumunjske vlasti propustile primijeniti cjeloviti kontekstualni pristup predmetu. Čini se, da niti tužiteljstvo niti sudovi nisu uzeli u obzir osobne okolnosti podnositeljice kao što su njezina dob, mentalni i fizički razvoj, činjenicu da je do silovanja došlo tijekom noći po hladnom vremenu – sve okolnosti koje ukazuju na njezinu pojačanu ranjivost. Niti u jednom stadiju postupka nisu ispitani poznanici podnositeljice ili optuženih (primjerice, prijatelji, susjedi ili učitelji) radi provjere vjerodostojnosti njihovih izjava niti se tražilo mišljenje specijaliziranog psihologa. Naime, nacionalni sudovi nisu niti u jednom trenutku zatražili psihološku procjenu maloljetnice niti napravili analizu njezinih reakcija, uzimajući u obzir njezinu dob. Rumunjske vlasti propustile su uzeti u obzir i iscrpno liječničko izvješće koje je ukazivalo na traumu nastalu prilikom spornog incidenta.

Nadalje, Sud je smatrao da je navodni pristanak maloljetnice na spolni odnos trebalo promatrati i s obzirom na njezinu blagu intelektualnu nesposobnost.

Osvrćući se na položaj osoba s (intelektualnim) poteškoćama, Sud primjećuje da je stopa nasilja i zlostavljanja u njihovu slučaju znatno viša, nego što je to slučaj s općom populacijom. U to smislu, spolno zlostavljanje podnositeljice bilo je takve prirode da su mehanizmi utvrđivanja i prijavljivanja bili ključni za učinkovitu implementaciju relevantnih kaznenih zakona i za pristup odgovarajućim pravnim lijekovima.

Zaključno, bez iznošenja mišljenja o krivnji triju muškaraca uključenih u incident, Sud je ustanovio da je provedena istraga imala nedostataka, posebice u vezi s propustom rumunjskih vlasti da učinkovito primijene kaznenopravni sustav za kažnjavanje svih oblika silovanja i seksualnog zlostavljanja. Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da je došlo do povrede čl. 3. Konvencije.

S obzirom na navedeno, Sud je zaključio kako ne postoji potreba za zasebnim ispitivanjem navodne povrede čl. 8. Konvencije.

Tužiteljstvo i sudovi nisu uzeli u obzir osobne okolnosti podnositeljice kao što su njezina dob, mentalni i fizički razvoj, činjenicu da je do silovanja došlo tijekom noći po hladnom vremenu – sve okolnosti koje ukazuju na njezinu pojačanu ranjivost.

PRAVIČNA NAKNADA

12.000,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete

KLUČNE RIJEČI

- *spolno zlostavljanje maloljetnice*
- *zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja*
- *osobe s duševnim smetnjama*
- *neučinkovita istraga*
- *posebno ranjive osobe*
- *kontekstualan pristup predmetu*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ZBOG NEPRUŽANJA ODGOVARAJUĆEG MEDICINSKOG TRETMANA PODNOSITELJ NIJE IMAO REALNU ŠANSU ZA PUŠTANJE IZ ZATVORA

MURRAY protiv NIZOZEMSKE

*zahtjev br. 10511/10
presuda Velikog vijeća od 24. svibnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva osuđen je na kaznu doživotnog zatvora na otoku Curacao¹. Sud je utvrdio da je namjerno ubio djevojčicu, nećakinju svoje bivše partnerice, kao osvetu zbog prekida veze. Tijekom kaznenog postupka izrađen je nalaz i mišljenje vještaka u kojem je utvrđeno da je podnositelj „retardiran, infantilni i narcisoidan“, te je preporučeno da mu se osigura institucionalni tretman tijekom duljeg razdoblja, odnosno da se tijekom boravka u zatvoru pokuša postići jačanje strukture njegove ličnosti kako bi se izbjegao recidivizam.

Kako na otoku Curacao na temelju tadašnjeg zakonodavstva nije mogao biti određen smještaj u kliniku zatvorenog tipa, a smještaj na drugom dijelu nizozemskog teritorija nije bio vjerojatan, nadležni sud je utvrdio da je u podnositeljevom predmetu prikladna samo doživotna kazna zatvora, kako bi se spriječio recidivizam.

Prvih 13 godina podnositelj je služio zatvorsku kaznu na otoku Curacao, uz stalne incidente kao što su tučnjave, iznude, zlouporaba droge, te čest boravak u samici.

Godine 1999. podnositelj je premješten u zatvor na Arubi, gdje je značajno popravio svoje ponašanje. Tijekom godina podnositelj je više puta podnosio zahtjeve za pomilovanje koje je guverner Antilla odbio pozivajući se na mišljenje suda da je kod podnositelja i dalje prisutan rizik od recidivizma.

Izmjenama kaznenog zakona koji se primjenjuje na Curacau od 2011. godine propisano je da su doživotne zatvorske kazne periodički preispituju. I podnositeljev je predmet podnesen na preispitivanje. Međutim, nadležni sud je ocijenio na temelju brojnih psihijatrijskih izvješća da kod podnositelja i dalje postoje mentalni zdravstveni problemi, te da je zatvorska kazna i dalje opravdana.

Podnositelj je pomilovan 2014. godine nakon što mu je dijagnosticiran terminalni karcinom.

❖ PRIGOVORI

Podnositelj se u svom zahtjevu pozvao na povredu članka 3. Konvencije (zabrana mučenja i nečovječnog postupanja). Naveo je kako nije postojala mogućnost za skraćivanje njegove doživotne zatvorske kazne te da u zatvorima u kojima je boravio nije postojao poseban režim za zatvorenike na odsluženju doživotne kazne zatvora, niti za zatvorenike s psihičkim problemima. Nakon što je odbijeno njegovo pomilovanje, prituživao se da mogućnost uvjetnog otpusta, iako je naknadno uvedena zakonom, nije pružala realnu nadu za otpust s

¹ Dio Kraljevine Nizozemske

izdržavanja kazne jer mu nikada nije omogućen psihijatrijski tretman. Zbog toga rizik od recidivizma nikada nije smanjen do te mjere da bi njegov otpust mogao biti odobren.

Vijeće je u presudi od 10. prosinca 2013. godine utvrdilo da podnositelju nije povrijeđeno pravo iz članka 3. Konvencije. Povodom zahtjeva podnositelja, predmet je upućen na preispitivanje pred Velikim vijećem.

Činjenica da sankcija koja je izrečena podnositelju nije uključivala mjeru liječenja nije oslobodila državu od obveze da podnositelju pruži psihijatrijski tretman za vrijeme izdržavanja kazne.

❖ OCJENA SUDA

Veliko vijeće je, za razliku od Vijeća, ocjenjivalo podnositeljeve prigovore vezane za kaznu doživotnog zatvora i one vezane za uvjete boravka u zatvoru kao jedno pitanje.

Sud je ocijenio da potreba za psihijatrijskim tretmanom podnositelja koja je utvrđena medicinskim vještačenjem u kaznenom postupku nije mogla biti zanemarena zbog smještaja podnositelja u redovni zatvor, umjesto u kliniku zatvorenog tipa. Nadalje,

sama činjenica da sankcija koja je izrečena podnositelju nije uključivala mjeru liječenja nije oslobodila državu od obveze da podnositelju pruži psihijatrijski tretman za vrijeme izdržavanja kazne. Sud je pritom naglasio da države imaju obvezu pružiti odgovarajuću medicinsku njegu zatvorenicima koji imaju zdravstvenih problema, uključujući tu i probleme s mentalnim zdravljem.

Podnositeljevi prigovori da mu nije omogućen psihijatrijski tretman potvrđeni su i izvješćima CPT-a² o posjeti zatvorima na Curacau i Arubi, u kojima je utvrđen nedostatak psihijatrijskog tretmana. Nadalje, ni u podnositeljevim medicinskim kartonima nema zabilježbe da je prošao bilo kakav psihijatrijski ili psihološki tretman.

Sud je primijetio da je načelo rehabilitacije zatvorenika, najkasnije od 1999. godine na ovamo, bilo izrijekom priznato u mjerodavnom domaćem pravu. U tim odredbama navodi se kako uvjetni otpust služi i kao priprema zatvorenika za povratak u društvo. Iako su neke mjere iz tog zakonodavstva primijenjene i u podnositeljevom predmetu (premještaj na Arubu radi održavanja kontakata s obitelji, mogućnost rada u zatvoru), i njegovo se ponašanje značajno poboljšalo, rizik od ponavljanja kaznenog djela i dalje se smatrao previsokim da bi mogao biti pušten na slobodu na temelju pomilovanja ili uvjetnog otpusta. Mišljenja domaćih sudova u kojima se nije savjetovalo njegovo puštanje na slobodu ukazuju na to da je postojala bliska veza između opstojnosti tog rizika s jedne strane i nepostojanja tretmana s druge strane.

Sud je podsjetio da države potpisnice Konvencije imaju veliku slobodu procjene u pogledu uvjeta koje treba ispuniti da bi se zatvoreniku na odsluženju doživotne kazne zatvora omogućila rehabilitacija.

² Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT)

Međutim, u ovom predmetu je prije izricanja kazne izvršeno vještačenje podnositelja, te je procijenjeno da mu je potreban tretman, bez daljnje ocjene koju bi vrstu tretmana bilo potrebno i moguće primijeniti. Posljedično, nijedan njegov zahtjev za pomilovanje u praksi ne bi doveo do njegovog puštanja na slobodu. Stoga njegova doživotna kazna zatvora de facto nije bila podložna ublažavanju, sukladno članku 3. Konvencije. Stoga je Veliko vijeće jednoglasno zaključilo da je došlo do povrede članka 3. Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

S obzirom na to da je podnositelj preminuo tijekom postupka pred Velikim vijećem, a postupak se dalje vodio po zahtjevu njegove sestre i brata, Sud je ocijenio da utvrđenje povrede Konvencije predstavlja dostatnu zadovoljštinu. Međutim, dosudio im je troškove postupka u visini od 27,500 eura.

KLJUČNE RIJEČI:

- *zatvorenici koji boluju od psihičkih bolesti*
- *kazna doživotnog zatvora*
- *uvjetni otpust*
- *medicinski tretman zatvorenika*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

ČLANAK 6., STAVAK 1.

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.

PODNOŠITELJU NIJE POVRIJEĐENO PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE U POSTUPKU PRIZNAVANJA SUDSKE ODLUKE DRUGE ČLANICE EU

AVOTIŃŠ protiv LATVIJE

*zahtjev br. 17502/07
presuda Velikog vijeća od 23. svibnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva latvijski je državljanin koji je u vrijeme događaja koji su predmet zahtjeva pred Sudom radio kao investicijski savjetnik.

Dana 4. svibnja 1999. godine, podnositelj zahtjeva i F.H. Ltd., trgovačko društvo osnovano prema ciparskom pravu, potpisali su ugovor o priznanju duga pred javnim bilježnikom, prema kojem je podnositelj izjavio da je posudio 100.000,00 američkih dolara od F.H. Ltd. te da će vratiti posuđeni iznos s kamatama do 30. lipnja 1999. godine. Navedeni ugovor sadržavao je i odredbe o izboru mjerodavnog prava te pravila o nadležnosti kojima je određeno da je ugovor „u svakom pogledu“ sastavljen u skladu s ciparskim pravom te da ciparski sudovi nemaju isključivu nadležnost za rješavanje sporova koji bi mogli proizaći iz spornog ugovora. Kao podnositeljeva adresa u ugovoru je bila navedena Ulica G. u Rigi (Latvija).

Godine 2003., F.H. Ltd. je pokrenuo postupak protiv podnositelja pred Okružnim sudom u Limassolu (Cipar) radi povrata duga. Dana 27. lipnja 2003. godine, Okružni sud je odobrio slanje poziva na ročište podnositelju, u kojem je detaljno opisano činjenično stanje te u kojemu je kao podnositeljeva adresa bila navedena Ulica G. u Rigi. S obzirom da podnositelj nije imao prebivalište na Cipru, F.H. Ltd. je 11. kolovoza 2003. godine podnio zahtjev istom Okružnom sud za izdavanje naloga koji će omogućiti dostavu poziva na sud izvan zemlje te zahtijevati od podnositelja da se pojavi na sudu u roku od 30 dana od izdavanja poziva. Podnositelj je tvrdio da nije primio poziv na sud, budući da na navedenoj adresi nema prebivalište niti poslovno sjedište.

S obzirom da se podnositelj nije pojavio na sudu, Okružni sud u Limassolu presudio je u njegovoj odsutnosti 24. svibnja 2004. godine. Prema presudi, podnositelj je bio uredno obaviješten o održavanju ročišta, ali se nije odazvao.

Dana 22. veljače 2005. godine, F.H. Ltd. je podnio zahtjev za priznanje i izvršenje navedene sudske presude Okružnom sudu u Latgaleu (Latvija) te tražio određivanje privremenih zaštitnih mjera. Naime, F.H. Ltd. je tvrdio da je podnositelj vlasnik nekretnine u Garkalni te da je prema podacima iz zemljišnih knjiga spomenuta nekretnina već opterećena hipotekom. Kao adresa podnositeljevog prebivališta sada je navedena Ulica Č. u Rigi.

Dana 27. veljače 2006. godine, Okružni sud u Latgaleu je prihvatio zahtjev trgovačkog društva u cijelosti, naložio priznanje i izvršenje sudske presude od 24. svibnja 2004. godine te upis tereta na podnositeljevoj imovini upisanoj u zemljišnim knjigama.

Podnositelj je naveo da je za postojanje presude te rješenje o ovrsi Okružnog suda u Latgaleu saznao tek 15. lipnja 2006. godine. Podnositelj nije podnio žalbu protiv ciparske presude pred ciparskim sudom, već je podnio žalbu Regionalnom sudu u Rigi protiv latvijskog rješenja o ovrsi od 27. veljače 2006. godine.

U žalbenim razlozima podnositelj navodi da priznanje i izvršenje ciparske sudske presude u Latviji predstavlja povredu „Uredbe Bruxelles I“³ te nekoliko odredaba latvijskog Zakona o parničnom postupku. Podnositelj je tvrdio da nije bio uredno obaviješten o postupcima pred ciparskim sudovima te da mu je s obzirom na vrijeme i način dostave potrebne dokumentacije bilo onemogućeno pripremanje obrane.

Regionalni sud u Rigi je ukinuo rješenje o ovrsi te odbio zahtjev za priznanje i izvršenje ciparske presude. F.H. Ltd. je protiv navedene presude podnio žalbu Vrhovnom sudu. Presudom Vrhovnog suda prihvaćen je zahtjev F.H. Ltd. te naloženo priznanje i izvršenje ciparske presude. Vrhovni sud je smatrao kako podnositeljev argument da nije uredno obaviješten o postupcima pred ciparskim sudom nije od važnosti s obzirom da podnositelj nije podnio žalbu protiv presude na Cipru.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na čl. 6. st. 1. Konvencije, podnositelj je prigovarao da je utvrđivanjem ovršnosti presude Okružnog suda u Limassolu od 24. svibnja 2004. godine, koja je prema mišljenju podnositelja nezakonita, jer je u postupku povrijeđeno njegovo pravo na obranu, latvijski Vrhovni sud povrijedio njegovo pravo na pošteno suđenje.

Dana 25. veljače 2014. godine Vijeće je presudilo da nije bilo povrede čl. 6. st. 1. Konvencije.

Dana 8. rujna 2014. godine predmet je na zahtjev podnositelja upućen Velikom vijeću na ponovno razmatranje.

❖ **OCJENA SUDA**

Vezano za navodnu povredu čl. 6. st. 1. Konvencije (pravo na pošteno suđenje)

U ovom predmetu Sud je prvi put bio pozvan ispitati poštivanje prava na pošteno suđenje u kontekstu međusobnog priznavanja sudskih odluka koje se temelji na pravu Europske unije. Sud je ustanovio kako je u ovom slučaju potrebno najprije utvrditi je li Vrhovni sud postupao

³ UREDBA VIJEĆA (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima

u skladu sa zahtjevima iz čl. 6. st. 1. Konvencije. Pritom, Sud naglašava da u skladu s čl. 19. Konvencije on samo utvrđuje postupaju li države stranke u skladu s obvezama koje su preuzele Konvencijom, a ne ulazi u činjenična i pravna pitanja u spornim predmetima.

Sud je primijetio da je priznanje i izvršenje ciparske sudske odluke bilo u skladu s Uredbom Bruxelles I, koja je u to vrijeme bila primjenjiva. Podnositelj je navodio da je Vrhovni sud Latvije povrijedio čl. 34(2) Uredbe i odredbe latvijskog Zakona o parničnom postupku. Međutim, Sud je ponovio da nije ovlašten odlučivati o usklađenosti domaćeg prava s drugim međunarodnim ugovorima te pravom Europske unije. Tumačenje i primjena odredaba Uredbe Bruxelles I u nadležnosti je Suda Europske Unije te domaćih sudova kada djeluju u svojstvu sudova Unije, odnosno kada primjenjuju Uredbu u skladu s tumačenjem Suda Europske unije. Posljedično, Sud nije odlučivao o tome je li latvijski Vrhovni sud povrijedio čl. 34(2) Uredbe ili bilo koje druge odredbe prava Europske unije.

Međutim, države stranke, i u slučaju kada primjenjuju pravo Europske unije, ostaju i dalje vezane obvezama koje su preuzele Konvencijom. Navedene obveze moraju biti procijenjene u skladu s presumpcijom koju je Sud utvrdio u presudi *Bosphorus*⁴ te razvio u presudi *Michaud*⁵. U presudi *Bosphorus* Sud je utvrdio da je zaštita temeljnih prava dostupna u okviru prava Europske unije, u načelu, jednaka, zaštititi temeljnih prava zajamčenoj Konvencijom. U presudi *Michaud* Sud je naglasio da se navedeno utvrđenje primjenjuje *a fortiori* od 1. prosinca 2009. godine, datuma stupanja na snagu čl. 6. Ugovora o Europskoj uniji, koji je temeljnim pravima, onako kako su zajamčena Konvencijom i proizašla i zajedničkih ustavnih tradicija, osigurao status općih načela prava Europske unije.

I u slučaju kada primjenjuju pravo Europske unije, države ostaju i dalje vezane obvezama koje su preuzele Konvencijom.

Sud napominje da primjena presumpcije jednake zaštite ovisi o dva uvjeta: nemogućnost diskrecijskog djelovanja domaćih vlasti te upotreba punog potencijala nadzornog mehanizma predviđenog pravom Europske unije.

U odnosu na prvi uvjet, Sud je utvrdio da su sporne odredbe sadržane u uredbi, koja je izravno primjenjiva, a ne u direktivi, koja državu obvezuje u pogledu cilja koji je potrebno ostvariti, ali joj ostavlja mogućnost izbora sredstava i načina za postizanje tog cilja. Stoga sporne odredbe nisu ostavljale domaćim sudovima nikakva diskrecijska prava prilikom razmatranja zahtjeva za priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka. Posljedično, latvijski Vrhovni sud nije imao diskrecijske ovlasti u ovom slučaju.

U odnosu na drugi uvjet, Sud je napomenuo da je u presudi *Bosphorus* ustanovio da nadzorni mehanizam Europske unije pruža jednak stupanj zaštite kao i onaj konvencijski. Sud je primijetio da latvijski Vrhovni sud nije podnio zahtjev za donošenje prethodne odluke Sudu Europske unije, niti je to od njega zahtijevao podnositelj.

S obzirom da je Vrhovni sud samo postupao u skladu s pravnim obvezama koje proizlaze iz članstva Latvije u Europskoj uniji, Sud je zaključio da je presumpcija jednake zaštite primjenjiva u ovom slučaju.

⁴ Presuda *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske*, zahtjev br. 45036/98

⁵ Presuda *Michaud protiv Francuske*, zahtjev br. 12323/11

Uredba Bruxelles I temelji se na načelu uzajamnog priznavanja sudskih odluka koje proizlazi iz međusobnog povjerenja između država članica Europske unije. Sud je u više navrata iskazivao svoju spremnost na međunarodnu i europsku suradnju, pri čemu je upozorio da stvaranje područja slobode, sigurnosti i pravde u Europi ne smije dovesti do povreda prava zajamčenih Konvencijom. Usko uređivanje ili ograničavanje prava zamoljene države članice (država članica u kojoj se zahtijeva priznanje ili izvršenje strane sudske odluke) da nadzire pridržavanje temeljnih prava od strane države članice porijekla (država članica u kojoj je

Ukoliko su sudovi određene države, koja je potpisnica Konvencije i članica Europske unije, pozvani na primjenu načela uzajamnog priznanja, te je izjavljen ozbiljan prigovor da je zaštita prava zajamčenog Konvencijom očito manjkava i da u okviru prava Europske unije nije moguće izjaviti pravni lijek, tada se sudovi ne mogu suzdržati od ispitivanja takvog prigovora navodeći da primjenjuju pravo Europske unije.

sudska odluka donesena), moglo bi biti u suprotnosti sa zahtjevom Konvencije prema kojem sud zamoljene države članice mora biti u mogućnosti provesti nadzor nad pridržavanjem prava zajamčenih Konvencijom kako bi bio siguran da zaštita tih prava nije bila očito manjkava.

Presumpcija jednake zaštite primjenjiva je u područjima gdje domaće vlasti izravno primjenjuju pravo Europske unije i gdje nemaju diskrecijskih ovlasti. U tim slučajevima, mehanizmi uzajamnog priznanja zahtijevaju od suda jedne države članice da pretpostavi da se druga država članica pridržavala zajamčenih temeljnih prava. S obzirom da je u tim slučajevima domaćim sudovima bila uskraćena sloboda procjene, dolazilo je do automatske primjene presumpcije jednake zaštite. Sud se morao uvjeriti da se načelo uzajamnog priznanja sudskih odluka neće mehanički primjenjivati na štetu temeljnih prava.

Ukoliko su sudovi određene države, koja je

potpisnica Konvencije i članica Europske unije, pozvani na primjenu načela uzajamnog priznanja, te je izjavljen ozbiljan prigovor da je zaštita prava zajamčenog Konvencijom očito manjkava i da u okviru prava Europske unije nije moguće izjaviti pravni lijek, tada se sudovi ne mogu suzdržati od ispitivanja takvog prigovora navodeći da primjenjuju pravo Europske unije.

U postupku pred Vrhovnim sudom podnositelj je prigovorio da nije primio poziv na sud niti je bio obaviješten o presudi donesenoj na Cipru. Podnositelj se pozvao na razloge za odbijanje priznanja strane sudske odluke sadržane u čl. 34(2) Uredbe Bruxelles I. U toj odredbi se izričito navodi da se tuženik može pozvati na navedene razloge samo ako je prethodno pokrenuo postupak pobijanja sporne sudske odluke kad je to mogao učiniti. S obzirom da podnositelj nije pokrenuo postupak za pobijanje presude, postavilo se pitanje dostupnosti pravnog lijeka na Cipru. Vrhovni sud, dakle, nije bio ovlašten samo kritizirati podnositelja zbog nepodnošenja pravnog lijeka, a da pritom ne obrati pozornost i na teret dokaza glede postojanja i dostupnosti pravnog lijeka u zemlji u kojoj je izvorna odluka donesena. Sud je bio mišljenja da je podnositelj, nakon što je saznao za presudu donesenu na Cipru, trebao sam istražiti dostupnost pravnih lijekova.

U konkretnom slučaju, ciparsko pravo je podnositelju pružalo stvarnu mogućnost podnošenja žalbe, usprkos vremenu koje je proteklo od donošenja presude. Osim toga, Sud je ustanovio da je u razdoblju otkad je bio u mogućnosti upoznati se sa sadržajem ciparske presude i

cijelim spisom predmeta do dana kada je održana rasprava pred Vrhovnim sudom podnositelj imao dovoljno vremena za izjavljivanje pravnog lijeka pred ciparskim sudovima, ali on to nije učinio.

Sud nije smatrao da je zaštita temeljnih prava u tolikoj mjeri bila manjkava da bi presumpcija jednake zaštite bila oborena. Sud je stoga zaključio da u ovom slučaju nije došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *zaštita temeljnih prava u EU*
- *presumpcija jednake zaštite*
- *načelo međusobnog priznavanja sudskih odluka*
- *pravo na pravično suđenje*
- *diskrecijska ocjena suda*
- *priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

POVREDA PRAVA NA POŠTENO SUĐENJE U POSTUPKU KONFISKACIJE IMOVINE IRAČKIH DUŽNOSNIKA

AL-DULIMI I MONTANA MANAGEMENT INC. protiv
ŠVICARSKE

zahtjev br. 5809/08
presuda Velikog vijeća od 21. lipnja 2016.

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su Khalaf M. Al-Dulimi, irački državljanin, i Montana Management Inc., tvrtka s registriranim sjedištem u Panami, čiji je direktor prvi podnositelj. Vijeće sigurnosti UN-a tvrdi da je podnositelj bio financijski direktor iračke obavještajne agencije za vrijeme režima Saddama Husseina.

Nakon što je Irak napao na Kuvajt 1990. godine, Vijeće sigurnosti UN-a usvojilo je Rezoluciju 661 (1990) i Rezoluciju 670 (1990) pozivajući države članice UN-a, kao i države nečlanice, da primijene opći embargo protiv Iraka, koji je uključivao i zaplijenjene kuvajtske resurse i zračni promet. Švicarsko Savezno vijeće usvojilo je 7. kolovoza 1990. godine dekret („Irački dekret“) s ciljem primijene ekonomskih mjera protiv Iraka. Podnositelji su navodili da je od tog datuma njihova imovina u Švicarskoj bila zamrznuta.

Irački dekret mijenjan je i dopunjavan u više navrata. Dana 22. svibnja 2003. Vijeće sigurnosti UN-a usvojilo je i Rezoluciju 1483 (2003) sa ciljem zamrzavanja imovine i financijskih sredstava koja su pripadala iračkoj Vladi, visokim dužnosnicima Vlade te entitetima koji su bili pod njihovim nadzorom. Dana 24. studenog 2003. godine Vijeće sigurnosti UN-a osnovalo je Sankcijski odbor⁶, odgovoran za sastavljanje popisa osoba na koje će se te sankcije primjenjivati te su se na tom popisu našla i imena podnositelja. Dana 12. svibnja 2004. godine podnositelji su dodani i na popis pojedinaca, pravnih osoba, grupa i organizacija na koje će se primjenjivati švicarski Irački dekret. Nakon što je imovina podnositelja u Švicarskoj bila zamrznuta po toj osnovi, Savezni ured za ekonomske poslove započeo je postupak konfiskacije.

Prvi podnositelj je zatražio da se usmeno očituje pred Sankcijskim odborom, s ciljem brisanja njegovog imena s popisa. Njegov zahtjev nije ispunjen, a konfiskacijski postupak je nastavljen. Dana 22. svibnja 2006. godine Savezni ured za ekonomske poslove poslao je podnositeljima nacrt odluke o konfiskaciji. Temeljem triju odluka donesenih 16. studenog 2006. godine, Savezni ured za ekonomske poslove odredio je konfiskaciju određenih iznosa deponiranih na bankovnim računima te njihovo prebacivanje na bankovni račun Razvojnog fonda za Irak. Ured je svoje odluke temeljio na činjenici da se podnositelji nalaze na listi koju je sastavio Sankcijski odbor Vijeća sigurnosti, da je Švicarska vezana rezolucijama Vijeća sigurnosti te da bi ime moglo biti brisano s popisa švicarskog Iračkog dekreta samo na temelju odluke Sankcijskog odbora.

Kako bi se osiguralo da postupak uvrštenja subjekata na popis bude pošten i jasan te kako bi se odredili uvjeti brisanja s navedenog popisa, Sankcijski odbor usvojio je 19. prosinca 2006. godine Rezoluciju 1730 (2006), kojom je uređen postupak skidanja subjekata s popisa.

⁶ „the 1518 Sanctions Committee“ (Sankcijski odbor osnovan Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1518 (2003))

Podnositelji su podnijeli žalbe Saveznom sudu protiv triju odluka donesenih 16. studenog 2006. godine. Podnositelji su prigovorili da konfiskacija njihove imovine predstavlja povredu prava vlasništva zajamčenog švicarskim Saveznim Ustavom te da postupak njihovog uvrštenja na sankcijski popis predstavlja povredu osnovnih postupovnih jamstava sadržanih u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (1966), Konvenciji te Saveznom Ustavu. Podnositelji su zatražili i mogućnost usmenog očitovanja.

Savezni sud je odbio žalbe, ograničavajući se na provjeru da se imena podnositelja nalaze na popisu Sankcijskog odbora te da je konfiscirana imovina pripadala njima.

Dana 13. lipnja 2008. godine podnositelji su podnijeli zahtjev za skidanje s popisa u skladu s postupkom predviđenim Rezolucijom 1730 (2006), ali njihov zahtjev je odbijen. U povoljnom mišljenju Državnog tajništva za ekonomska pitanja⁷, podnositelji zahtjeva su obaviješteni da će zamrznuta sredstva moći koristiti za plaćanje odvjetničkih troškova nastalih u vezi s konfiskacijskim postupkom te postupkom skidanja s liste.

Dana 6. ožujka 2009. godine švicarske vlasti odgodile su izvršenje odluka o konfiskaciji do donošenja presude Suda te, ukoliko Europski sud utvrdi povredu Konvencije, do donošenja presude Saveznog suda o zahtjevu za ponovnim pokretanjem postupaka pred domaćim sudovima.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na čl. 6. st. 1. Konvencije, podnositelji su prigovorili da im je prilikom provođenja konfiskacijskog postupka bilo uskraćeno pravo na saslušanje, te da je time povrijeđeno njihovo pravo na pristup sudu.

Dana 26. studenog 2013. godine Vijeće je presudilo da je došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije. Dana 14. travnja 2014. godine Odbor sudaca Velikog vijeća prihvatio je zahtjev Vlade za podnošenje predmeta Velikom vijeću na ponovno razmatranje.

❖ OCJENA SUDA

(a) Je li postojalo ograničenje prava na pristup sudu te je li ono imalo legitiman cilj?

Pravo na pošteno suđenje, zajamčeno čl. 6. st. 1. Konvencije, mora se tumačiti u skladu s načelom vladavine prava, prema kojemu sve stranke u sporu imaju pravo na djelotvoran pravni lijek radi ostvarenja njihovih građanskih prava. Svatko ima pravo na podnošenje zahtjeva sudu koji se odnose na njegova građanska prava i obveze.

Pravo na pristup sudu nije apsolutno, već da je podložno ograničenjima. Ograničenje prava na pristup sudu mora imati legitiman cilj te mora postojati razmjernost između sredstava koja se koriste i cilja koji se želi ostvariti.

U svojim presudama od 23. siječnja 2008. godine, švicarski Savezni sud naveo je detaljno obrazložen razlog zašto se prilikom odlučivanja ograničio na provjeru da se podnositelji nalaze na popisu Sankcijskog odbora te da im pripada sporna imovina. S druge strane, odbio je razmotriti navode da se konfiskacijski postupak provodi protivno temeljnim postupovnim jamstvima sadržanima u Konvenciji. Savezni sud se pozvao na apsolutni primat obveza koje proizlaze iz Povelje UN-a, kao i odluka Vijeća sigurnosti koje su s njom skladu, pred drugim normama međunarodnog prava. Imajući u vidu prirodu obveza nametnutih Rezolucijom 1483 (2003), državama nije ostavljena mogućnost diskrecijske ocjene. S obzirom na okolnosti, Sud

⁷ State Secretariat for Economic Affairs (SECO)

je mišljenja da je podnositeljevo pravo na pristup sudu bilo očito ograničeno. Preostaje utvrditi je li takvo ograničenje bilo opravdano, odnosno je li imalo legitiman cilj i je li bilo razmjerno tom cilju.

Sud je primijetio da je konfiskacija podnositeljeve imovine uslijedila nakon usvajanja Rezolucije 1483 (2003) čiji je cilj bio usvajanje određenih mjera namijenjenih stabilizaciji i razvoju Iraka. Jedna od tih mjera bila je i prijenos imovine i sredstava visokih dužnosnika bivšeg iračkog režima Razvojnog fondu za Irak. Sud je prihvatio argument švicarske Vlade te je utvrdio da je odbijanje razmatranja merituma podnositeljevih tužbi imalo legitiman cilj – očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti.

(b) Je li ograničenje bilo razmjerno cilju koji se njime želio postići?

Usprkos posebnostima koje ima kao instrument zaštite ljudskih prava, Sud je ponovio da je Konvencija prije svega međunarodni ugovor te da ju, prema tome, treba primjenjivati i tumačiti u skladu s Bečkom konvencijom o pravu međunarodnih ugovora, 1969.⁸

Sud je naglasio da je jedan bitan element postojećeg sustava međunarodnog prava sadržan u čl. 103. Povelje UN-a, prema kojemu, u slučaju sukoba s odredbama drugih međunarodnih ugovora, prednost imaju obveze proizašle iz Povelje.

Švicarska Vlada je tvrdila da je postojao sukob između konvencijskih obveza i onih koje su proizlazile iz Povelje UN-a te da Švicarska nije imala nikakve diskrecijske ovlasti prilikom implementacije Rezolucije. Sud je ukazao na razloge osnivanja UN-a, posebice na očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti, te je smatrao da je potrebno pretpostaviti da Vijeće sigurnosti nije namjeravalo državama članicama nametnuti obveze kojima bi se povrijedila ljudska prava. Prema tome, ukoliko rezolucija Vijeća sigurnosti ne sadrži odredbe koje bi ukazivale na isključenje ili ograničenje ljudskih prava, u kontekstu provedbe sankcija protiv pojedinaca ili ostalih subjekata na nacionalnoj razini, Sud mora uvijek pretpostaviti da su te mjere u skladu s Konvencijom te zaključiti da se država nije našla u sukobu obveza.

Uvrštenje pojedinaca i ostalih entiteta na sankcijski popis predstavljalo je miješanje koje je moglo ozbiljno utjecati na njihova prava zaštićena Konvencijom. S obzirom na težinu posljedica za osobe uvrštene na navedeni popis, Sud je smatrao da im mora biti omogućeno odgovarajuće ispitivanje mjera poduzetih prilikom implementacije odluka Vijeća sigurnosti. Sud je primijetio da Rezolucija 1483 (2003) nije sadržavala nikakve izričite odredbe koje bi sprječavale švicarske sudove da, u cilju zaštite ljudskih prava, preispitaju poduzete mjere.

Sud je ponovio da je Konvencija temeljni instrument europskog javnog poretka te da su države stranke dužne osigurati određenu razinu nadzora usklađenosti s Konvencijom. Jedna od temeljnih sastavnica europskog javnog poretka je načelo vladavine prava, a arbitrarnost

Konvencija predstavlja temeljni instrument europskog javnog poretka te su države stranke dužne osigurati određenu razinu nadzora usklađenosti s Konvencijom. Jedna od temeljnih sastavnica europskog javnog poretka je načelo vladavine prava, a arbitrarnost predstavlja negaciju tog načela.

⁸ „Zajedno s kontekstom, vodit će se računa: [...] o svakom mjerodavnom pravilu međunarodnog prava primjenjivom na odnose između stranaka.“, čl. 31. st. 3. (c)

predstavlja negaciju tog načela. Iako u kontekstu tumačenja i primjene domaćeg prava, Sud ostavlja nacionalnim vlastima široku diskreciju, ona uvijek podliježe zabrani arbitrarnosti. To bi se svakako odnosilo i na implementaciju rezolucije Vijeća sigurnosti. Ukoliko rezolucija jasno i izričito ne isključuje sudski nadzor mjera poduzetih prilikom implementacije, to uvijek treba shvatiti na način da država treba primijeniti prikladan nadzor da se izbjegne arbitrarnost. Time se postiže ravnoteža između zaštite ljudskih prava i zahtjeva međunarodnog mira i sigurnosti.

U slučaju spora oko odluke treba li osobu uvrstiti na popis ili odbiti skidanje s popisa, domaći sudovi moraju biti u mogućnosti dobiti dovoljno preciznu informaciju kako bi mogli izvršiti potreban nadzor. Ukoliko nemaju pristup takvoj informaciji, postoje snažne indikacije da je takva mjera bila arbitrarna. Sud je bio mišljenja da bi primjena spornih mjera od strane država stranaka, bez prethodne provjere njihove arbitrarnosti, predstavljala povredu čl. 6 Konvencije.

Uzimajući u obzir konvencijske obveze švicarskih vlasti, Sud je napomenuo da Savezni sud nije bio dužan odlučivati o meritumu ili o prikladnosti poduzetih mjera. Izbor sankcija bio je u rukama Vijeća sigurnosti UN-a kao krajnjeg donositelja političkih odluka. Ipak, prije provođenja spornih mjera, švicarske vlasti su bile dužne provjeriti njihovu arbitrarnost. Činjenica da je Savezni sud provjerio nalaze li se imena podnositelja na sankcijskom popisu te pripada li im sporna imovina, nije bila dovoljna za prosuđivanje o arbitrarnosti popisa. Budući da podnositelji nisu imali mogućnost podnošenja dokaza kojima bi ukazali na eventualnu arbitrarnost njihovog uvrštenja na sankcijski popis, povrijeđena je sama bit prava na pristup sudu.

Nadalje, Sud je napomenuo da su podnositelji bili podvrgnuti i daljnjim ograničenjima, jer im je u potpunosti onemogućeno iznošenje prigovora protiv poduzetih konfiskacijskih mjera.

Naposljetku, Sud je primijetio da je sankcijski sustav UN-a, posebice postupak uvrštenja pojedinaca i pravnih entiteta na sankcijski popis, kao i postupak skidanja s navedenog popisa, predmet ozbiljne kritike od strane Posebnih UN-ovih izvjestitelja, Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, kao i brojnih sudova, poput Suda Europske unije, Vrhovnog suda Velike Britanije i Saveznog suda Kanade. Švicarska vlada je priznala da postupak koji se primjenjuje za skidanje sa sankcijskog popisa ne pruža dovoljnu pravnu zaštitu. Posljedično, takav postupak ne može zamijeniti odgovarajući sudski nadzor na razini države.

Slijedom navedenog, Sud je zaključio da je došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KLJUČNE RIJEČI:

- ograničenje prava na pristup sudu
- Povelja UN-a
- sukob odredaba međunarodnih ugovora
- konfiskacija imovine
- arbitrarnost – negacija načela vladavine prava

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

ČLANAK 8.

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

MAĐARSKE VLASTI NISU NA ODGOVARAJUĆI NAČIN ISTRAŽILE PRIJETNJE I UVREDE TIJEKOM PROSVJEDA PROTIV ROMSKE MANJINE

R. B. protiv MAĐARSKE

*zahtjev br. 64602/12
presuda od 12. travnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva mađarska je državljanka, pripadnica romske manjine. U ožujku 2011. godine, politička stranka desnog bloka organizirala je demonstracije u jednom naselju u Mađarskoj. Tijekom demonstracija, dvije skupine desnog političkog opredijeljena su zajedno s jednom nevladinom udrugom organizirale marš u romskoj četvrti naselja. Marš je trajao nekoliko dana, a u naselju je bio veliki broj pripadnika redarstvenih snaga. U jednom trenutku, četiri muškarca prolazila su pored podnositeljici kuće te su povikala: „Ulazite unutra prokleti prljavi cigani“. Podnositeljica je u tom trenutku zajedno sa svojom kćeri i nekoliko poznanika bila u dvorištu. Jedan od muškaraca je podnositeljici i njezinim poznanicima zaprijetio da će u romskoj četvrti izgraditi kuću „od njihove krvi“ te je zakoračio prema podnositeljici ogradi mašući sjekirom u njezinom smjeru.

Podnositeljica je policiji podnijela kaznenu prijavu protiv nepoznatih počinitelja zbog kaznenih djela nasilja protiv pripadnika etničke manjine, uznemiravanja te pokušaja nanošenja teške tjelesne ozljede. Policija je u odnosu na kazneno djelo nasilničkog uznemiravanja pokrenula istragu koja je naknadno spojena s kaznenim postupkom koji je predsjednik lokalne zajednice Roma pokrenuo radi kaznenog djela uznemiravanja. U srpnju 2011. godine, kazneni postupak je obustavljen radi toga što je kazneno djelo uznemiravanja kažnjivo jedino ako je usmjereno prema jasno određenoj osobi, te jer se kaznena odgovornost ne može utvrditi u slučajevima općeg uznemiravanja.

Policija je pokrenula i prekršajni postupak radi remećenja javnog reda i mira tijekom kojeg su ispitaní svjedoci koji su identificirali nekoliko sudionika predmetnog događaja, a podnositeljica je identificirala osobu koja joj je prijetila. U listopadu 2011. godine, državno

tužiteljstvo je na temelju podnositeljčine prijave pokrenulo zasebnu istragu u odnosu na kazneno djelo uznemiravanja. Podnositeljica je naknadno zatražila proširenje istrage i na kazneno djelo nasilja protiv pripadnika etničke manjine. Državno tužiteljstvo odbilo je podnositeljčin zahtjev jer prilikom predmetnog događaja nije došlo do uporabe sile. Istraga je naknadno prekinuta jer niti jedan iskaz svjedoka nije potvrdio podnositeljčin navod o uznemiravanju. Podnositeljica je potom podnijela privatnu tužbu koju je kasnije povukla zbog straha od odmazde.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na čl. 3. Konvencije zasebno i zajedno s čl. 14. Konvencije, podnositeljica je prigovarala da mađarske vlasti nisu provele učinkovitu istragu u pogledu prijetnji i verbalnog zlostavljanja kojemu je bila izložena. Istaknula je i povredu čl. 8. Konvencije zbog toga što mađarske vlasti protiv sudionika marša nisu primijenile odredbe mjerodavnog (kaznenog) prava ne bi li ju zaštitile od uznemiravanja te zbog toga što nisu provele istragu o verbalnom zlostavljanju.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na čl. 8. Konvencije

Sud je istaknuo da je „privatni život“ iz čl. 8. Konvencije, širok pojam te da između ostalog obuhvaća i etnički identitet pojedinca. Posebice, bilo kakvo negativno poimanje etničke grupe koje prelazi razinu prihvatljivosti, može utjecati na osjećaj samopoštovanja pripadnika grupe te se u tom smislu može negativno odraziti na njihov privatni život. Isto tako, Sud je istaknuo da to što određeno postupanje nije doseglo dovoljnu razinu ozbiljnosti da potpadne pod opseg čl. 3. Konvencije ne znači da ne može uzrokovati povredu čl. 8. Konvencije ukoliko je utjecaj na podnositeljev psihički i morali integritet dovoljno štetan. U podnositeljčinom slučaju, do zlostavljanja tijekom marša protiv romske manjine došlo je zbog njezinog etničkog podrijetla. Takvo postupanje je zasigurno utjecalo na podnositeljčin privatni život u smislu čl. 8. Konvencije.

Kod rasno motiviranih djela, domaće vlasti obvezne su ispitati motiv te je li djelo počinjeno iz mržnje ili predrasude zbog pripadnosti etničkoj manjini. Isto tako, Sud je naglasio da su domaće vlasti dužne predvidjeti odgovarajuće mjere u okviru kaznenopravnog mehanizma zaštite ljudskih prava.

Podnositeljica je unutar 24 sata od predmetnog događaja podnijela kaznenu prijavu. Istaknula da je bila žrtva rasno motiviranog napada koji predstavlja nasilje protiv pripadnika etničke manjine te uznemiravanje. Policija je istragu povodom njezine kaznene prijave spojila s istragom koja se provodila u odnosu na isti događaj. Međutim, istraga je naknadno obustavljena. Šest mjeseci kasnije, pokrenuta je zasebna istraga u pogledu podnositeljčinih navoda o rasno motiviranom napadu i uznemiravanju. Usprkos tome, policija je naknadnu istragu

Kod rasno motiviranih djela, domaće vlasti obvezne su ispitati motiv te je li djelo počinjeno iz mržnje ili predrasude zbog pripadnosti etničkoj manjini. Isto tako, naglasio je da su domaće vlasti dužne predvidjeti odgovarajuće mjere u okviru kaznenopravnog mehanizma zaštite ljudskih prava.

provela isključivo u odnosu na uznemiravanje.

Podnositeljica je potom zatražila proširenje istrage i na kazneno djelo nasilja protiv pripadnika etničke manjina. Dala je detaljan opis događaja te naglasila kako rasni motiv napada nije bio ispitan. Međutim, njezini prigovori bili su bezuspješni jer je državno tužiteljstvo odbilo njezin zahtjev uz obrazloženje da uporaba sile – element navedenog kaznenog djela, nije utvrđen.

Sud je naglasio da su domaće vlasti bile dužne ispitati je li napad na podnositeljicu bio rasno motiviran budući da se zbio tijekom marša protiv romske manjine. Mađarsko mjerodavno kazneno zakonodavstvo, posebice odredbe koje reguliraju kaznena djela nasilja i poticanje nasilja protiv pripadnika etničke manjine predstavljaju odgovarajuću pravnu podlogu za pokretanje kaznene istrage o rasno motiviranim djelima. Međutim, u podnositeljičinom slučaju je utvrđeno da nije došlo do uporabe sile pa se stoga ne može raditi o kaznenom djelu nasilja protiv pripadnika etničke manjine. Stoga, istraga u tom kontekstu nije provedena. Sud je nadalje primijetio da odredbe kaznenog zakona o uznemiravanju u odnosu na koje je istraga provedena, ne sadrže elemente koji obuhvaćaju rasističke motive za uznemiravanje.

Zaključno, domaće vlasti nisu pravilno primijenile odredbe kaznenog zakonodavstva. To je uzrokovalo neučinkovitu istragu glede podnositeljičinih navoda o rasno motiviranom napadu. Sukladno tome, Sud je utvrdio povredu prava na privatni život iz čl. 8. Konvencije.

U odnosu na čl. 3. i čl. 14. Konvencije

Europski sud je odbacio kao nedopuštene podnositeljičine prigovore glede čl. 3. Konvencije, zasebno i zajedno s čl. 14. Konvencije. Naime, iako su pripadnici skupine ekstremne desnice nekoliko dana boravili u romskoj četvrti naselja, bili su pod kontinuiranim nadzorom policije. Između njih i pripadnika romske manjine nije došlo do fizičkih sukoba. Izjave i radnje jednog od prosvjednika počinjene su u okviru predmetnog marša te su bile diskriminatorne prirode. Usprkos tome, nisu ostvarile onaj stupanj ozbiljnosti koji bi prouzročio strah, tjeskobu ili osjećaj manje vrijednosti da bi podnositeljičini prigovori potpali pod opseg čl. 3. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

4.000,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete

3.717,00 EUR – na ime troškova postupka

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KLJUČNE RIJEČI:

- *rasno motivirano nasilje*
- *istraga rasno motiviranih kaznenih djela*
- *učinkovitost istrage*
- *etnički identitet*

RUŠENJE BESPRAVNO IZGRAĐENE KUĆE BEZ UZIMANJA U OBZIR ŽIVOTNE SITUACIJE PODNOSITELJA BILO JE NEOPRAVDANO

IVANOVA I CHERKEZOV protiv BUGARSKE

*zahtjev br. 46577/15
presuda od 21. travnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji su bugarski državljani koji su do 2005. godine živjeli u bugarskom mjestu Burgas. Tijekom 2005. godine preselili su se u Sinemorets, bugarski grad na obali Crnog mora jer su im troškovi života u Burgasu bili previsoki. Podnositeljica je u Sinemoretsu imala u suvlasništvu nekretninu koju je stekla nakon smrti oca. Podnositelji su 2004. i 2005. godine obnovili trošnu kolibu koja se nalazila na predmetnoj nekretnini, pretvorivši ju u jednokatnicu bez prethodnog ishoda građevinske dozvole. Podnositelji od tada žive u toj kući.

Dvoje od preostalih suvlasnika je obavijestilo podnositeljicu kako se ne slažu s obnovom. Ostali nasljednici ishodili su presudu kojom su utvrđeni svi suvlasnički dijelovi na predmetnoj nekretnini koja je obuhvaćala i izgrađenu jednokatnicu.

Po zahtjevu dijela suvlasnika, tijekom 2011. godine proveden je inspekcijski nadzor te je utvrđeno da je jednokatnica bespravno izgrađena nakon čega je nadležno upravno tijelo pokrenulo postupak za njezino rušenje. Tijekom 2013. godine, donesena je odluka o rušenju jednokatnice. Podnositeljica je zatim pokrenula upravni spor. Prvostupanjski sud je podnositeljčinu tužbu odbio. Drugostupanjski sud je konačnom presudom iz ožujka 2015. godine potvrdio prvostupanjsku presudu. Kako podnositeljica nije htjela postupiti sukladno nalogu za rušenje, raspisan je natječaj za privatne građevinske tvrtke radi rušenja.

Nakon što je ovaj predmet komuniciran bugarskoj Vladi, bugarska nadležna tijela pokušala su ishoditi alternativni smještaj podnositeljici. Isto tako, nadležni centar za socijalnu skrb je podnositeljicu obavijestio o mogućnosti ostvarivanja prava iz područja socijalne skrbi.

❖ PRIGOVORI

Podnositelji su prigovarali da će rušenje jednokatnice dovesti do povrede njihovog prava na privatni i obiteljski život (čl. 8. Konvencije) te prava vlasništva zajamčenog čl. 1. Protokolom 1. Isto tako prigovarali su da na raspolaganju nisu imali učinkovito pravno sredstvo (čl. 13. Konvencije) kojim bi pred domaćim tijelima isticali povredu prava zajamčenih čl. 8. Konvencije.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na čl. 8. Konvencije

Iako je samo podnositeljica imala određena prava u vezi s jednokatnicom, oboje podnositelja je čitav niz godina u njoj živjelo. Sud je stoga ustanovio kako je jednokatnica predstavlja dom i podnositeljici i podnositelju te da je nalog za njezino rušenje uzrokovao miješanje u njihovo pravo na dom. Miješanje je bilo zakonito jer je bilo utemeljeno na domaćim propisima. Osim toga, imalo je opravdani cilj. Budući da je problem bespravne gradnje bio široko

rasprostranjen u Bugarskoj, svrha osiguranja izgradnje građevina na temelju građevinske dozvole imala je za cilj sprječavanje nereda i promicanje ekonomskog blagostanja države u okviru čl. 8. Konvencije.

Međutim, u odnosu na pitanje je li miješanje bilo nužno, Sud je ocijenio da u domaćim postupcima nisu bili ispunjeni postupovni zahtjevi prema kojima bi nezavisni sud primjenom testa razmjernosti trebao odlučivati u svim slučajevima kada bilo kojoj osobi prijeti gubitak doma, bez obzira pripada li ranjivoj skupini ili ne. Postupci u kojima je podnositeljica zatražila ispitivanje odluke o rušenju su se u potpunosti usredotočili na pitanje je li jednokatnica bila izgrađena bez građevinske dozvole te je li postojao razlog za izuzeće od rušenja. U svojoj žalbi, podnositeljica je istaknula da je predmetna jednokatnica njezin jedini dom te da bi rušenjem pretrpjela ozbiljne posljedice. Međutim, Visoki upravni sud nije ispitao ove podnositeljčine navode jer sukladno bugarskom pravu nisu bili relevantni za ispitivanje zakonitosti naloga za rušenje. Naime, prema mjerodavnom pravu nije moglo doći do zabrane rušenja zbog toga što bi to prouzročilo nerazmjerno štetu onima koji su pogođeni takvom mjerom.

Ravnoteža između prava onih kojima prijeti rušenje doma i javnog interesa za učinkovitu primjenu odredaba o građenju ne može se ostvariti apsolutnim pravilom koje ne dopušta iznimke, već se treba ispitivati u svakom pojedinačnom slučaju.

Prema odredbama koje reguliraju upravni postupak i upravni spor, podnositelji su jedino mogli ishoditi privremenu odgodu rušenja, no ne i detaljno ispitivanje razmjernosti. Iz prakse bugarskih upravnih sudova proizlazi da su u pravilu odbijali ispitivati osobnu situaciju osobe u odnosu na koju je određeno rušenje zgrade. Nadalje, nejasno je li podnositelj, koji nije imao vlasnička prava u odnosu na jednokatnicu bio aktivno legitimiran za podnošenje takvog zahtjeva. Osim toga, podnositelji nisu na temelju niti jedne

odredbe domaćeg prava mogli tražiti ispitivanje razmjernosti odluke o rušenju jednokatnice. Sud je naglasio da se ravnoteža između prava onih kojima prijeti rušenje doma i javnog interesa za učinkovitu primjenu odredaba o građenju ne može ostvariti apsolutnim pravilom koji ne dopušta iznimke, već se treba ispitivati u svakom pojedinačnom slučaju.

Konačno, uključivanje nadležnog socijalnog centra nakon što je bugarskoj Vladi komuniciran ovaj predmet ne ispravlja činjenicu da test razmjernosti nije proveden. Dodatno, bugarska Vlada je pred Sudom potvrdila da domaća tijela nisu bila obvezna ponuditi podnositeljima alternativni smještaj.

Zaključno, budući da podnositelji nisu imali mogućnost detaljnog ispitivanja razmjernosti rušenja jednokatnice, Sud je utvrdio da će doći do povrede čl. 8. Konvencije ukoliko se nalog o rušenju izvrši.

U odnosu na čl. 1. Protokola 1.

Sud nije utvrdio da bi izvršenje naloga za rušenje dovelo do povrede prava zajamčenih čl. 1. Protokola 1. Iako bi to rušenje dovelo do miješanja u pravo vlasništva podnositeljice, nalog za rušenje je bio utemeljen na mjerodavnom domaćem pravu te je bio u skladu s općim interesom u smislu čl. 1. Protokola 1. čija svrha je bila osigurati usklađenost s propisima o

građenju. Nadalje, od velikog značaja je bila činjenica da je jednokatnica izgrađena bez građevinske dozvole, a nalog za njezino rušenje je trebao odvratiti druge od takvog građenja. Navedeno je Sud uzeo obzir jer u Bugarskoj postoji veliki broj slučajeva bespravne gradnje. Sud je zaključio da podnositeljini vlasnički interesi nisu imali prednost pred sprječavanjem bespravne gradnje.

PRAVIČNA NAKNADA

Sud je zaključio da utvrđenje povrede u ovom predmetu predstavlja dovoljnu naknadu bilo kakve naknade štete koju su podnositelji pretrpjeli. Na ime troškova postupka Sud je podnositeljima dosudio iznos od 2.013,73 EUR.

KLJUČNE RIJEČI:

- *bespravna gradnja*
- *pravo na dom*
- *pravo vlasništva*
- *javni interes*
- *načelo razmjernosti*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA MIŠLJENJA, SAVJESTI I VJEROISPOVIJEDI

ČLANAK 9.

1. Svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi; to pravo uključuje slobodu da se promijeni vjeroispovijed ili uvjerenje i slobodu da se pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeroispovijed ili uvjerenje bogoslužjem, poučavanjem, praktičnim vršenjem i obredima.

2. Sloboda iskazivanja vjeroispovijedi ili uvjerenja podvrgnut će se samo takvim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa javnog reda i mira, zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

ODBIJANJE PRUŽANJA JAVNIH USLUGA PRIPADNICIMA ALEVITSKE VJERSKE ZAJEDNICU PREDSTAVA POVREDU PRAVA NA SLOBODU VJEROISPOVIJEDI I DISKRIMINACIJU

İZZETTİN DOĞAN I DRUGI protiv TURSKE

*zahtjev br. 62649/10
presuda Velikog vijeća od 26. travnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Iako je turska sekularna država, muslimanska vjera, na način na koji ju prakticira većina stanovnika, uživa poseban status zbog povijesnih razloga.

Naime, prema Zakonu o javnim službenicima postoji posebna kategorija javnih službenika koji se bave vjerskim pitanjima. Riječ je osobama koje imaju vjersko obrazovanje i obavljaju vjerske funkcije, kao primjerice mujezin, imam, vaiz ili muftija. Ovi vjerski službenici pripadaju Odjelu za religijske poslove koji se financira isključivo iz proračunskih sredstava. Odjel za religijske poslove je upravno tijelo nadležno za pitanja muslimanske vjere u Turskoj, a na vjerske službe Islama primjenjuju se propisi kojima su regulirane javne službe. U Turskoj ne postoji vjerski porez.

Osim toga, u Turskoj ne postoji mogućnost registracije vjerske zajednice. Dok je određenim vjerskim zajednicama priznat status vjerske manjine na temelju međunarodnih ugovora, druge mogu djelovati samo kao fondacije ili udruge.

Podnositelji zahtjeva su 203 turska državljana koji su sljedbenici alevitske vjere⁹.

Dana 22. lipnja 2005. godine podnositelji su podnijeli molbu premijeru navodeći da je Odjel za religijske poslove svoje aktivnosti ograničio samo na Školu islamske misli, zanemarujući sve ostale vjere, uključujući i alevitsku. Naveli su da su njihova prava povrijeđena, da njihova

⁹ Aleviti čine 20% turskih muslimana te su najbrojnija vjerska manjina u Turskoj

mjesta molitve (*cemevi*) nisu priznata te da postoje brojne prepreke izgradnji njihovih bogomolja, da proračunom nije predviđeno pokriće troškova vođenja bogomolja te da ostvarivanje njihovih prava i sloboda ovisi o dobroj volji državnih službenika. Podnositelji su posebno zahtijevali da službe vezane uz prakticiranje alevitske vjere imaju status javnih službi, da *cemevi* imaju status bogomolja te da proračunom bude predviđen određeni dio za alevitsku zajednicu.

Dana 19. kolovoza 2005. godine Premijerov Odjel za odnose s javnošću pismom je odgovorio na molbu podnositelja, odbijajući njihove zahtjeve. U pismu se navodi da su usluge Odjela za religijske poslove opće naravi te da su svima dostupne, neovisno o njihovoj vjeroispovijedi, da je njihovim mjestima molitve nemoguće priznati status bogomolja, da se državni službenici zapošljavaju temeljem državljanstva i objektivnih kriterija i da se pritom nikakva prednost ne može davati određenoj skupini osoba temeljem njihove vjere, te da je u proračunu nemoguće osigurati sredstva za službe za koje to nije predviđeno Ustavom ili zakonom.

Nakon primitka pisma, 1919 Alevita, uključujući podnositelje, podnijelo je zahtjev za sudsku kontrolu Upravnom sudu u Ankari. Podnositelji su prigovarali turske vlasti postupaju arbitrarno prema građanima alevitske vjere te da im nije osigurana nikakva javna usluga. Upravni sud je odbacio zahtjev, navodeći da su upravne vlasti postupile u skladu s postojećim zakonodavstvom. Podnositelji su podnijeli žalbu Vrhovnom upravnom sudu, tvrdeći da je pružanje javnih usluga isključivo sunitskim muslimanima u suprotnosti s ustavnim načelima sekularizma i neutralnosti javnih usluga. Vrhovni upravni sud je odbio njihovu žalbu i potvrdio prvostupanjsku presudu.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na čl. 9. Konvencije (sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi), podnositelji su prigovarali da su njihovi zahtjevi, kojima su tražili da se Alevitima pružaju iste vjerske javne usluge kao i sunitskim muslimanima, bili odbijeni. Nadalje, tvrdili su da je takvim odbijanjem došlo do povrede dužnosti države da u vjerskim pitanjima ostane neutralna i nepristrana. Pozivajući se na čl. 14. Konvencije (zabrana diskriminacije) u vezi s čl. 9, podnositelji su prigovarali da su bili žrtve diskriminacije na vjerskoj osnovi.

Dana 25. studenog 2014. godine Vijeće je na temelju članka 30. Konvencije ustupilo nadležnost za odlučivanje Velikom vijeću.

❖ **O CJENA SUDA**

Vezano za navodnu povredu čl. 9. Konvencije (sloboda vjeroispovijedi)

Prema mišljenju Suda, odbijanjem zahtjeva podnositelja od strane turskih vlasti došlo je do nepriznavanja vjerske prirode alevitske vjere. To je dovelo do uskraćivanja pravne zaštite njihovim bogomoljama i vjerskim vođama, kao i do niza drugih posljedica za organizaciju i financiranje vjerskih aktivnosti. Sud je smatrao da je time došlo do miješanja u pravo podnositelja na slobodu vjeroispovijedi. Sud je stoga ispitaio razloge turskih vlasti za odbijanje zahtjeva podnositelja, kako bi utvrdio jesu li oni bili "relevantni i dostatni" te je li odbijanje bilo "razmjerno legitimnom cilju kojem se teži".

(a) Obveza države na neutralnost i nepristranost u pogledu religija

S obzirom da Ustav Republike Turske jamči načelo sekularnosti, država ne smije davati prednost niti jednoj vjeri ili religiji. Postupajući u skladu s obvezom neutralnosti i

Odnos turskih vlasti prema vjerskoj zajednici Alevita, njihovoj vjerskoj praksi i mjestima molitve nije bio u skladu s obvezom države na neutralnost i nepristranost, niti s pravom vjerskih zajednica na samostalnu egzistenciju.

nepristranosti u odnosu na religije, turske vlasti su tvrdile da država nije definirala alevitsku vjeru, već je primijenila definiciju koju su iznijeli podnositelji. U nastavku postupka, turske vlasti su se pozvale na mišljenja niza stručnjaka koji su tvrdili da su *cemevi* samo mjesta na kojima Aleviti prakticiraju svoje običaje i ceremonije, a ne mjesta za molitvu. Podnositelji su tvrdili da njihova vjera ima određene posebne karakteristike po kojima se razlikuje od vjerovanja sunitskih muslimana. Također, napomenuli su da samo Aleviti mogu definirati svoju vjeru, da *cem* ceremonije predstavljaju temeljni dio njihove vjerske prakse te da su *cemevi* njihove bogomolje.

Sud je ponovio da, u skladu s načelom autonomije vjerskih zajednica ustanovljenim kroz njegovu praksu, samo najviša duhovna tijela vjerske zajednice, a ne država ili nacionalni sudovi, mogu odlučiti kojoj vjeri ta zajednica pripada. U skladu s navedenim, Sud je smatrao da su turske vlasti povrijedile pravo alevitske zajednice na samostalnu egzistenciju. Uzimajući u obzir njihove posebne karakteristike, Sud je ustanovio da definiranje njihove vjere isključivo pravo pripadnika zajednice Alevita.

Naposljetku, Sud je zaključio da odnos turskih vlasti prema vjerskoj zajednici Alevita, njihovoj vjerskoj praksi i mjestima molitve nije bio u skladu s obvezom države na neutralnost i nepristranost, niti s pravom vjerskih zajednica na samostalnu egzistenciju.

(β) Slobodno prakticiranje vjere pripadnika alevitske vjerske zajednice

Iako podnositelji nisu tvrdili da ih je odbijanje priznavanja religijskog karaktera njihove vjere sprječavalo u prakticiranju te vjere, istaknuli su štetne posljedice odbijanja tih zahtjeva. Sud je ocijenio da je odbijanje priznanja dovelo do negiranja autonomne egzistencije vjerske zajednice Alevita kao i do njihova zadržavanja u pravnom okviru „zabranjenih sufitskih redova“. Sud je izrazio ozbiljnu sumnju da pripadnici te vjerske zajednice mogu slobodno prakticirati vjeru bez kršenja zabrana nametnutih „sufitskim redovima“, koje su mogle dovesti i do izricanja kazni zatvora ili novčanih kazni. Sud je stoga smatrao da se tolerantnost turskih vlasti prema pripadnicima zajednice Alevita ne može poistovjetiti s priznanjem koje bi im omogućilo ostvarivanje njihovih prava.

Osim što njihovim mjestima molitve (*cemevi*) nije priznat status bogomolja, Aleviti su se susretali i s brojnim drugim poteškoćama u organizaciji vjerskog života kao što su ostvarivanje prava roditelja čija djeca su bili učenici osnovnih i srednjih škola, priznavanje pravnog statusa duhovnih vođa te s nepostojanjem institucija za osposobljavanje osoblja za prakticiranje njihove vjere. Ta vjera je bila isključena iz svih pogodnosti koje su uživali korisnici religijske javne službe. Nadalje, mogućnost izgradnje bogomolja ovisila je o dobroj volji središnje i lokalnih vlasti, vjerska zajednica nije mogla primati donacije članova, a s obzirom da im nije priznata pravna osobnost, te zajednice nisu imale pravo na pristup sudu.

Posljedično, Sud je zaključio da pripadnici alevitske vjerske zajednice nisu mogli u potpunosti prakticirati svoju vjeru kao što im je zajamčeno čl. 9. Konvencije.

(γ) Sloboda procjene

Iako države imaju pravo na određenu slobodu procjene u pogledu oblika suradnje s različitim zajednicama, Sud je smatrao kako su u ovom slučaju turske vlasti prekoračile granicu te slobode. Utjecaj države na legitimnost religijskih vjerovanja ili na njihovo prakticiranje protivno je načelu neutralnosti i nepristranosti kojim su one obvezane. Ako bi države, na temelju svojih diskrecijskih ovlasti, mogle manjinskim vjerskim zajednicama, poput alevitske, uskratiti pravnu zaštitu, prava zajamčena čl. 9 Konvencije ostala bi teoretska i iluzorna.

(δ) Nepostojanje konsenzusa unutar alevitske zajednice

Činjenica da se unutar alevitske zajednice vodi rasprava o potrebama te zajednice, njezinoj autonomiji te temeljnim elementima vjere ne utječe na činjenicu da je riječ o vjerskoj zajednici čija su prava zaštićena čl. 9 Konvencije.

(ε) Zaključak

Odbijanjem priznanja statusa vjerskoj zajednici Alevita onemogućena je samostalna egzistencija te zajednice, a njezinim je članovima onemogućeno korištenje bogomolja i titula duhovnih vođa na način koji bi u potpunosti bio u skladu sa zakonom. Osim toga, država je prekoračila dopuštenu granicu procjene, a da za to nije bilo dovoljno relevantnih razloga. Slijedom navedenog, Sud je zaključio da miješanje turskih vlasti u pravo na slobodu vjeroispovijedi nije bilo nužno u demokratskom društvu te je utvrdio povredu čl. 9 Konvencije.

Vezano za navodnu povredu čl. 14, Konvencije (zabrana diskriminacije) u vezi sa čl. 9. Konvencije

Iako je, u teoriji, svatko mogao koristiti javne usluge pod jednakim uvjetima, Sud je primijetio da su Aleviti bili u nepovoljnijem položaju u odnosu na osobe koje prakticiraju Islam na način koji je sukladan shvaćanjima Odbora za religijske poslove. Vjerske službe zajednice sunitskih muslimana smatrane su javnim službama, zajednica je gotovo u potpunosti bila subvencionirana od strane države, te je mogla zapošljavati vjerske službenike i provoditi različite aktivnosti. S druge strane, Aleviti nisu uživali nikakvu pravnu zaštitu kao vjerska zajednica: *cemevi* nisu priznati kao mjesta molitve, njihovi vjerski vođe nisu imali nikakav pravni status, a njihovi sljedbenici nisu uživali nikakve pogodnosti koje se ostvaruju putem vjerskih javnih službi. Navedena situacija ukazivala je na činjenicu da su Aleviti bili u lošijem položaju u odnosu na korisnike vjerskih javnih službu, unatoč tome što su se nalazili u usporedivoj situaciji.

Države su prilikom donošenja odluka o položaju vjerskih zajednica dužne primjenjivati objektivne i nediskriminatorne kriterije.

Sud je ocijenio da ne postoji nikakav razlog koji bi opravdavo očiglednu neravnotežu između položaja Alevita i pripadnika zajednice sunitskih muslimana. Kao prvo, Alevi, koji su smatrani pripadnicima „sufitskog reda“ bili su podvrgnuti pravnom režimu koji sadržavao brojna ograničenja. Kao drugo, dok je zajednica sunitskih muslimana gotovo u potpunosti bila

subvencionirana od strane države, Aleviti nisu uživali slične pogodnosti, a specifične karakteristike njihove vjere su bile zanemarene.

Nadalje, turske vlasti nisu predvidjele nikakve mjere za ponovno uspostavljanje ravnoteže. Pravni režim koji je regulirao vjerska pitanja u Turskoj nije zadovoljavao kriterij neutralnosti te nije pružao nikakva jamstva da neće dovesti do diskriminacije prema vjerskim manjinama. Prema mišljenju Suda, države su prilikom donošenja odluka o položaju vjerskih zajednica dužne primjenjivati objektivne i nediskriminatorne kriterije.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da različit tretman kojem su bili izloženi Aleviti nije imao nikakvo objektivno i razumno opravdanje. Sud je zaključio da je došlo do povrede čl. 14 Konvencije u vezi sa čl. 9.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

Sud je ocijenio da utvrđenje povrede Konvencije predstavlja dostatnu zadovoljštinu za povredu prava podnositelja

3.000,00 EUR – zajednički na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI:

- *pravo na slobodu vjeroispovijedi*
- *manjinske vjerske zajednice*
- *sekularna država*
- *diskriminacija*
- *sloboda prakticiranja vjere*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA IZRAŽAVANJA

ČLANAK 10.

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.

POVREDA PRAVA NA SLOBODU IZRAŽAVANJA - IZRICANJE NOVČANE KAZNE PARLAMENTARNIM ZASTUPNICIMA ZBOG PONAŠANJA TIJEKOM PARLAMENTARNIH SJEDNICA

KARÁCSONY I DRUGI protiv MAĐARSKE

*zahtjevi br. 42461/13 i 44357/13
presuda Velikog vijeća od dana 17. svibnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Mađarska Vlada podnijela je zahtjeve za upućivanje predmeta Velikom vijeću u dva predmeta: *Karácsony i drugi protiv Mađarske* te *Szél i drugi protiv Mađarske*. Kako se obje presude odnosile na slično činjenično stanje te mjerodavno pravo, Sud je sukladno čl. 42. Poslovnika odlučio spojiti oba zahtjeva te provesti jedinstveni postupak pred Velikim vijećem. Naime, obje presude odnose se na incidente u kojima su članovi oporbenih stranaka izrazili svoje nezadovoljstvo s vodećom parlamentarnom strankom tijekom parlamentarnih sjednica u 2013. godini zbog kojeg im je predsjedatelj sjednice bez održavanja rasprave, izrekao novčane kazne zbog grubog narušavanja reda i mira.

Presuda *Karácsony i drugi protiv Mađarske* odnosi se na incident iz travnja 2013. godine, tijekom kojeg su dvojica podnositelja u središtu parlamentarne dvorane postavili plakat s natpisom „FIDESZ, vi kradete, vi varate i vi lažete“. FIDESZ je u tom trenutku bila vodeća politička stranka u mađarskom Parlamentu. Zatim su isti plakat postavili i pored mjesta na kojem je sjedio državni tajnik. Drugi incident se dogodio tijekom glasovanja o zakonu koji se odnosio na duhanske proizvode u svibnju 2013. godine, kada su druga dva podnositelja u

središtu parlamentarne dvorane postavila plakat s natpisom „Ovdje djeluje nacionalna duhanska mafija“.

Nadalje, presuda *Szél i drugi protiv Mađarske*, odnosi se na incident iz lipnja 2013. godine kada je jedna od podnositeljica prilikom glasovanja o Zakonu o prijenosu poljoprivrednog i šumskog zemljišta, ispred premijera stavila male, zlatne tačke napunjene zemljom, dok su preostale dvije podnositeljice ispred govornice predsjedatelja sjednice, postavile natpis „Raspodjela zemlje umjesto krađe zemlje“.

Europski sud je obje presude donio dana 16. rujna 2014. godine te je utvrdio kako je došlo do povrede čl. 10. Konvencije te povrede čl. 13. u vezi s čl. 10. Konvencije zbog toga što su podnositeljima novčane kazne izrečene odlukom predsjedatelja parlamentarne sjednice, bez obrazloženja koji bi opravdali njihovo izricanje, bez prethodnog upozorenja i bez održavanja rasprave.

❖ OCJENA VELIKOG VIJEĆA

U odnosu na članak 10. Konvencije

Sud je primijetio da su pravila ponašanja parlamentarnih zastupnika regulirana čl. 49. st. 4. Zakona o Parlamentu. Od parlamentarnih zastupnika se očekuje da budu svjesni disciplinskih pravila kojima se osigurava uredno funkcioniranje Parlamenta. Veliko vijeće je zaključilo da su podnositelji (kao parlamentarni zastupnici) u određenom opsegu trebali predvidjeti posljedice vlastitog ponašanja, iako čl. 49. st. 4. Zakona o Parlamentu, do tada nije niti jednom bio primijenjen. Ta odredba je ispunila zahtjeve čl. 10. Konvencije u smislu da je miješanje u podnositeljevo pravo na slobodu izražavanja bilo propisano zakonom tj. odredbom koja je bila dovoljno jasna. Prema mišljenju Velikog vijeća, cilj miješanja bio je opravdan – sprječavanje prekida rada Parlamenta i narušavanja reda i mira te zaštita prava ostalih parlamentarnih zastupnika.

Sud je već u nekoliko navrata naglašavao kako je parlamentarnim zastupnicima važna sloboda izražavanja. Međutim, sloboda rasprave u Parlamentu se ne može smatrati apsolutnom iako je od temeljne važnosti u demokratskom društvu. Država potpisnica Konvencije može navedenu slobodu podvrgnuti odgovarajućim mjerama „ograničenja“ ili „kaznama“, a na Sudu je zadatak da donese konačnu odluku o usklađenost takve mjere sa zahtjevima iz čl. 10. Konvencije. Sukladno tome, univerzalno priznato načelo parlamentarnog imuniteta omogućava pojačanu, ali ne i neograničenu zaštitu prava na govor u Parlamentu. Parlamenti su ovlašteni reagirati u situacijama u kojima parlamentarni zastupnici onemogućuju pravilno funkcioniranje zakonodavnog tijela.

Veliko vijeće je istaknulo da Konvencija povezuje učinkovitu političku demokraciju i učinkovito funkcioniranje Parlamenta. Sloboda govora u Parlamentu će se ograničiti u situacijama kada to zahtjeva opravdani interes zaštite pravilnog funkcioniranja Parlamenta te zaštita ostalih parlamentarnih zastupnika. Pravila o unutarnjem funkcioniranju Parlamenta ukazuju na dobro utvrđeno ustavno načelo parlamentarne autonomije. U skladu s tim načelom, Parlament može regulirati vlastiti način postupanja. Parlamentarna autonomija obuhvaća i ovlast Parlamenta da provodi pravila kojima se ostvaruje njegovo pravilno funkcioniranje.

Međutim, Veliko vijeće je primijetilo da diskrecijsko pravo domaćih vlasti da sankcioniraju uvredljiv govor ili ponašanje u Parlamentu nije neograničeno, iako je to pravo veoma važno. Parlamentarna autonomija se ne smije zloupotrebjavati u cilju suzbijanja slobode izražavanja

parlamentarnih zastupnika koja predstavlja temelj političke rasprave u demokratskom društvu. Veliko vijeće smatra da je potrebno zaštititi parlamentarnu manjinu od zloupotreba većine.

Veliko vijeće je stoga prihvatilo činjenicu da je reakcija Parlamenta na ponašanje podnositelja bila nužna. Međutim, trebalo je ustanoviti je li miješanje bilo proporcionalno namjeravanom cilju te jesu li razlozi kojima su domaća tijela opravdala miješanje, bili odgovarajući i dovoljni.

Veliko vijeće je navelo da postavljanje plakata u Parlamentu ne predstavlja uobičajeni način na koji parlamentarni zastupnici izražavaju svoja mišljenja o određenom predmetu rasprave u Parlamentu. Parlamentarni zastupnici su ovakvim ponašanjem narušili red u Parlamentu. Podnositelji nisu bili sankcionirani zbog izražavanja svog mišljenja o predmetima rasprave u Parlamentu, nego zbog mjesta i načina na koji su svoja mišljenja izrazili.

Veliko vijeće je naglasilo da prilikom sankcioniranja uvredljivog ponašanja parlamentarnog zastupnika, Parlament mora poštovati načelo proporcionalnosti iz čl. 10. Konvencije i u postupovnom smislu. Usklađenost s navedenim načelom zahtjeva da nametnuta sankcija mora odgovarati težini disciplinske povrede.

Uvažavajući široku slobodu procjene koju država potpisnica Konvencije uživa, Veliko vijeće je ustanovilo da pri sankcioniranju parlamentarnih zastupnika nisu ispoštovani osnovni postupovni zaštitni mehanizmi.

Domaće zakonodavstvo nije omogućavalo parlamentarnim zastupnicima da sudjeluju u disciplinskom postupku, posebice im nije omogućavalo da budu saslušani. Disciplinski postupak se sastojao od pisanog prijedloga predsjedatelja parlamentarne sjednice da se podnositeljima izreče novčana kazna te od usvajanja navedenog prijedloga na plenarnoj sjednici bez prethodne rasprave. Stoga, podnositeljima u takvom postupku nije omogućena nikakva postupovna zaštita. Štoviše, dva prijedloga za izricanje novčane kazne nisu sadržavala obrazloženje koje bi ukazivalo na ozbiljno remećenje reda i mira tijekom parlamentarne sjednice. Iako su podnositelji imali mogućnost prigovarati izrečenoj novčanoj kazni, Veliko vijeće je utvrdio da se zapravo radilo o općenitom pravu parlamentarnog zastupnika na obraćanje u Parlamentu ili određenim parlamentarnim odborima nadležnim za tumačenje pravila o funkcioniranju Parlamenta. Međutim, podnositeljima nije bilo zajamčeno da će se njihovi prigovori razmotriti tijekom disciplinskog postupka. Veliko vijeće je, kao značajno, istaknulo izmjene Zakona o Parlamentu koje omogućavaju parlamentarnim zastupnicima pravo na prigovor na izrečenu novčanu kaznu i mogućnost obraćanja parlamentarnim odborima. Time je ostvaren nužni minimum zaštite postupovnih prava. Međutim, navedene izmjene nisu utjecale na situaciju podnositelja.

Veliko vijeće je utvrdilo da miješanje u pravo na slobodu izražavanja nije bilo razmjerno opravdanom cilju koji se trebao postići jer nije bilo popraćeno odgovarajućim zaštitnim mehanizma postupovne prirode. Veliko vijeće je zaključilo da miješanje u pravo na slobodu izražavanja nije bilo nužno u demokratskom društvu te da je stoga došlo do povrede čl. 10. Konvencije. S obzirom na navedeno, ne postoji potreba za zasebnim ispitivanjem navodne povrede čl. 13. Konvencije.

*Prilikom sankcioniranja
uvredljivog ponašanja
parlamentarnog zastupnika,
Parlament mora poštovati
načelo proporcionalnosti iz čl.
10. Konvencije i u
postupovnom smislu.
Usklađenost s navedenim
načelom zahtjeva da
nametnuta sankcija mora
odgovarati težini disciplinske
povrede.*

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

2.620,00 EUR – na ime naknade materijalne štete

12.000,00 EUR – na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI:

- *pravo na slobodu izražavanja u parlamentu*
- *postupovna jamstva slobode izražavanja*
- *disciplinski postupci protiv zastupnika u parlamentu*
- *narušavanje reda i mira*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

**PRIJEVREMENI PRESTANAK MANDATA PREDSJEDNIKA MAĐARSKOG VRHOVNOG
SUDA ZBOG KRITIKE ZAKONODAVNIH REFORMI,
PROTIVAN JE KONVENCIJI**

BAKA protiv MAĐARSKE¹⁰

*zahtjev br. 20261/12
presuda Velikog vijeća od 23. lipnja 2016.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj zahtjeva, koji je u razdoblju od 1991. do 2008. godine obavljao dužnost suca Europskog suda za ljudska prava, dana 22. lipnja 2009. godine izabran je u mađarskom Parlamentu za predsjednika mađarskog Vrhovnog suda. Njegov mandat od šest godina trebao je trajati do 22. lipnja 2015. godine. Ujedno, podnositelj je obavljao dužnost predsjednika Nacionalnog vijeća za pravosuđe, u okviru koje je bio izričito obvezan na iznošenje mišljenja o prijedlozima zakona koje su se odnosili na sudstvo. U razdoblju između veljače i studenog 2011. godine, podnositelj je u više navrata kritizirao predlagane zakonodavne reforme vezane uz sudstvo, posebice prijedlog zakona koji se odnosio na snižavanje gornje dobne granice za odlazak u mirovinu sudaca (od 70 na 62 godine), izmjene Zakona o kaznenom postupku te donošenje novog Zakona o organizaciji i upravljanju sudovima. Svoja mišljenja je iznio putem glasnogovornika, javnih pisama i očitovanja te kroz govore u Parlamentu.

Od travnja 2010. godine, u Mađarskoj su provedene ustavne reforme. U okviru navedenih reformi, usvojene su prijelazne odredbe novog Ustava Republike Mađarske prema kojima je *Kúria* (povijesni naziv za najviši sud u Mađarskoj) predviđena kao pravni sljednik Vrhovnog suda te je određeno da će mandat predsjednika Vrhovnog suda prestati stupanjem na snagu novog Ustava. Posljedično, mandat podnositelja je prestao 1. siječnja 2012. godine, odnosno tri i pol godine prije očekivanog isteka mandata. Time je podnositelj izgubio pravo na isplatu plaće koja mu je pripadala kao predsjedniku Vrhovnog suda, kao i pravo na ostale povlastice (socijalno osiguranje, otpremnina, osobna zaštita).

Prema kriterijima za izbor predsjednika nove *Kúrie*, zahtijevalo se da kandidat ima najmanje pet godina iskustva u obnašanju sudačke dužnosti u Mađarskoj. Pritom, vrijeme obnašanja sudačke dužnosti na međunarodnim sudovima se nije uračunavalo pa podnositelj nije ispunjavao tražene uvjete za obnašanje funkcije predsjednika *Kúrie*.

Tijekom prosinca 2011. godine, Predsjednik Republike Mađarske predložio je da kao Predsjednik *Kúrie* bude izabran Péter Darák, a kao predsjednik Nacionalnog ureda za pravosuđe Tünde Handó. Parlament je izabrao predložene kandidate.

Podnositelj je nastavio raditi u uredu kao predsjednik građanskog odjela *Kúrie*.

❖ **PRIGOVORI**

Podnositelj zahtjeva je prigovorio da nije bio u mogućnosti osporavati odluku o prestanku mandata na mjestu Predsjednika Vrhovnog suda, s obzirom da je navedena mjera bila rezultat novog ustavnog uređenja te kao takva nije mogla biti predmet sudske kontrole. Pritom, podnositelj ističe navodnu povredu čl. 6. st. 1. Konvencije (pravo na pristup sudu).

¹⁰ Presuda vijeća od 27. svibnja 2014. godine objavljena je u Pregledu prakse travanj-lipanj 2014. godine

Nadalje, podnositelj zahtjeva je prigovorio da je odluka o prijevremenom prestanku mandata donesena jer je javno kritizirao reformu pravosudnog sustava za vrijeme obnašanja dužnosti Predsjednika Vrhovnog Suda, kao i Predsjednika Nacionalnog vijeća za pravosuđe. Pritom, podnositelj ističe navodnu povredu čl. 10 Konvencije (sloboda izražavanja).

Podnositelj je, također, prigovorio da mu je bilo uskraćeno pravo na djelotvoran pravni lijek u vezi s odlukom o prijevremenom prestanku mandata, pri čemu ističe navodnu povredu čl. 13 (pravo na djelotvoran pravni lijek), kao i da se prema njemu postupalo drugačije, nego prema njegovim kolegama u sličnoj situaciji, jer je iznosio svoje političke stavove. Pritom, podnositelj ističe navodnu povredu čl. 14 Konvencije (zabrana diskriminacije).

Nakon što je zahtjev podnesen Sudu, dana 27. svibnja 2014. godine Vijeće (drugi odjel) je donijelo presudu. Vijeće je, jednoglasno, smatralo da je došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije. Dana 15. prosinca 2014. godine Odbor Velikog vijeća od 5 sudaca prihvatio je zahtjev mađarske Vlade za upućivanjem predmeta Velikom vijeću na ponovno razmatranje.

❖ OCJENA SUDA

Vezano za navodnu povredu čl. 6. st. 1. Konvencije (pravo na pristup sudu)

Sud ističe kako je podnositelj zahtjeva izabran za Predsjednika Vrhovnog suda na temelju zakona prema kojemu mandat sudskih dužnosnika traje šest godina te koji sadrži taksativan popis razloga za prestanak mandata. Prestanak mandata protivno volji osobe bio je moguć samo u slučaju nesposobnosti u obavljanju poslova sudske uprave. U tom slučaju, osoba bi imala pravo tražiti sudske preispitivanje odluke o prestanku mandata. S obzirom na navedeno, Sud smatra da je podnositelj imao pravo na puni mandat. Naposljetku, Sud je naglasio da činjenica da je mandat prestao temeljem novog zakonodavstva, koje je u skladu s novim Ustavom stupilo na snagu 1. siječnja 2012. godine, nije mogla, retrospektivno, utjecati na prava podnositelja koja se temelje na pravilima koja su bila na snazi u vrijeme njegovog izbora.

Nadalje, Sud ističe da javni službenici mogu biti isključeni iz primjene čl. 6. st. 1. Konvencije ukoliko su ispunjena dva uvjeta¹¹: prvo, nacionalno pravo mora izričito isključivati pristup sudu za određenu kategoriju javnih službenika ili za određena radna mjesta i, drugo, navedeno isključenje mora biti objektivno opravdano javnim interesom. Pritom, na državi je teret dokaza da javni službenik nema pravo na pristup sudu prema nacionalnom pravu te da je isključenje tog prava opravdano. S obzirom da je podnositelju mandat prestao temeljem prijelaznih odredbi novog Ustava, podnositelj nije imao mogućnost osporavati odluku o prestanku mandata pred sudom. Sud je zaključio da nije

Međunarodni instrumenti i instrumenti Vijeća Europe, sudska praksa međunarodnih sudova te praksa drugih međunarodnih tijela, posebnu važnost pridaju pravičnosti u postupcima premještaja i razrješenja sudaca. Donošenje odluka koje utječu na prestanak mandata sudskih dužnosnika mora biti neovisno od intervencije izvršne i zakonodavne vlasti.

¹¹ V. Eskelinen test (*Vilho Eskelinen i ostali protiv Finske*, [VV], no. 63235/00, ESLJP 2007 -II)

ispunjen prvi traženi uvjet, odnosno da nacionalno pravo nije izričito isključilo pravo na pristup sudu sucima Vrhovnog suda u odnosu na osporavanje zakonitosti odluke o prestanku mandata. S obzirom da prvi uvjet nije bio ispunjen, Sud nije ispitivao drugi te je utvrdio da je čl. 6. st. 1. Konvencije primjenjiv.

Sud je primijetio da prijevremeni prestanak podnositeljevog mandata nije preispitan od strane redovnog suda ili drugog tijela sa sudskim ovlastima. Sud je smatrao da je nedostatak sudske kontrole rezultat zakonodavstva čija je sukladnost s načelom vladavine prava upitna. Sud je, također, primijetio da međunarodni instrumenti i instrumenti Vijeća Europe, sudska praksa međunarodnih sudova te praksa drugih međunarodnih tijela, posebnu važnost pridaju pravičnosti u postupcima premještaja i razrješenja sudaca. Sud je pritom ukazao da donošenje odluka koje utječu na prestanak mandata sudskih dužnosnika mora biti neovisno od intervencije izvršne i zakonodavne vlasti. Sukladno navedenom, Sud je utvrdio povredu podnositeljevog prava na pristup sudu, zajamčenog čl. 6. st. 1. Konvencije.

Vezano za navodnu povredu čl. 10. Konvencije (sloboda izražavanja)

Sud je ustanovio da su, nakon što je podnositelj javno iznio svoje stavove o zakonodavnim reformama koje se odnose na sudstvo, prijedlozi o prestanku njegovog mandata kao predsjednika Vrhovnog suda usvojeni u iznimno kratkom roku. Naime, u iznimno kratkom roku usvojene su i izmjene Zakona o organizaciji i upravljanju sudovima koje su predviđale nove uvjete za funkciju Predsjednika *Kúrie*, a koje podnositelj nije ispunjavao. Imajući u vidu slijed navedenih događaja, Sud je utvrdio da postoji uzročna veza između podnositeljevog prava na slobodu izražavanja i prijevremenog prestanka njegovog mandata. Potrebno je uzeti u obzir i činjenicu da mađarske vlasti nisu niti u jednom trenutku ispitale sposobnost podnositelja za obnašanje funkcije Predsjednika *Kúrie* ili njegovo profesionalno ponašanje. S

Prijevremeni prestanak podnositeljevog mandata kao predsjednika Vrhovnog suda u suprotnosti je s načelom očuvanja neovisnosti sudstva. Prestanak sudskog mandata u takvim okolnostima djeluje obeshrabrujuće i na ostale suce i predsjednike sudova prilikom iznošenja stavova o zakonodavnim reformama koje se odnose na neovisnost sudstva.

obzirom da je prijevremeni prestanak podnositeljevog mandata posljedica kritike, javno iznesene u okviru profesionalne dužnosti, Sud je zaključio da je takav prestanak mandata predstavljao miješanje u njegovo pravo na slobodu izražavanja.

Razmatrajući opravdanost miješanja, Sud je utvrdio da miješanje, odnosno prijevremeni prestanak podnositeljevog mandata, nije mogao imati za cilj očuvanje neovisnosti sudstva, već upravo suprotno. Sud je, stoga, utvrdio da miješanje mađarskih vlasti nije imalo legitiman cilj.

Sud je ustanovio da je podnositeljeva kritika zakonodavnih reformi bila iznesena s profesionalnog gledišta te da se odnosila na predmet od javnog

interesa. Naime, podnositelj je iznosio svoje stavove o ustavnim i zakonodavnim reformama sudskog sustava, neovisnosti i imunitetu sudaca, te o spuštanju gornje dobne granice predviđene za obnašanje sudačke dužnosti. S obzirom na navedeno, Sud je smatrao da prijevremeni prestanak podnositeljevog mandata kao predsjednika Vrhovnog suda u suprotnosti s načelom očuvanja neovisnosti sudstva. Osim toga, Sud je bio mišljenja da

prestanak sudskog mandata u takvim okolnostima djeluje obeshrabrujuće i na ostale suce i predsjednike sudova prilikom iznošenja stavova o zakonodavnim reformama koje se odnose na neovisnost sudstva.

S postupovnog gledišta, Sud je smatrao kako sredstva zaštite od zlouporabe, u odnosu na ograničenja podnositeljevog prava na slobodu izražavanja, nisu bila učinkovita.

Naposljetku, Sud je ustanovio da miješanje u podnositeljevo pravo na slobodu izražavanja nije bilo nužno u demokratskom društvu te da je postojala povreda čl.10 Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

70.000,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete

30.000,00 EUR – na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI:

- *neovisnost sudstva*
- *prijevremeni prestanak sudskog mandata*
- *isključenje prava na pristup sudu*
- *pravo na slobodu izražavanja*
- *nedopuštena svrha ograničenja prava*
- *razmjernost miješanja u pravo na slobodu izražavanja*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA

ČLANAK 11.

1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupati radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovaj članak ne zabranjuje da se nameću zakonska ograničenja u ostvarivanju tih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave.

ZAKON KOJIM SE NADZIRU TROŠKOVI POLITIČKIH STRANAKA U TURSKOJ NIJE BIO DOVOLJNO JASAN

CUMHURIYET HALK PARTISI protiv TURSKE

*zahtjevi br. 42461/13 i 44357/13
presuda Velikog vijeća od dana 17. svibnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je Cumhuriyet Halk Partisi (u daljnjem tekstu: stranka), turska oporbena politička stranka sa sjedištem u Ankari.

Sukladno odredbama turskog Ustava, stranka je Ustavnom sudu predala konsolidirano financijsko izvješće za 2007. i 2008. godinu. Izvješće je obuhvaćalo pregled troškova koje su središnjica stranke i sve podružnice imale u tom razdoblju. Ustavni sud je proveo inspeksijski nadzor te u ožujku i srpnju 2012. godine donio odluku o provedenom nadzoru. Utvrdio je da je većina troškova ispravno navedena te da je prihod naveden u skladu s mjerodavnim odredbama Zakona o političkim strankama. Međutim, određeni dio troškova nije bio u skladu s navedenim Zakonom.

Nezakoniti troškovi su obuhvaćali dvije grupe. Prva grupa se odnosila na troškove koji nisu na temelju odluke ovlaštenog stranačkog tijela u skladu s Zakonom o političkim strankama nastali „u svrhu ostvarivanja stranačkih ciljeva“ niti „od stranke kao pravne osobe“. Druga grupa se odnosila na troškove koji nisu bili potkrijepljeni odgovarajućom dokumentacijom.

Ustavni sud je stoga odredio zapljenu imovine stranke u ukupnom iznosu od oko tri milijuna eura, koji je odgovarao nezakonito nastalim troškovima. Isto tako, Ustavni sud je u odnosu na neke troškove stranci uputio upozorenje. Stranka je u konačnici podmirila navedene troškove.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na čl. 11. Konvencije, stranka je pred Sudom prigovarala da je zbog naloga o zapljeni pretrpjela znatan financijski teret. Posebice je istaknula da mjerodavno pravo nije bilo jasno i predvidivo jer stranka nije mogla unaprijed znati koji troškovi potpadaju pod „zakonite troškove“ niti je mogla znati u kojim okolnostima će Ustavni sud donijeti upozorenje, a u kojima nalog o zapljenu.

❖ OCJENA SUDA

Sud je zaključio da zahtjev za podvrgavanjem financijskih troškova političkih stranaka inspekcijskom nadzoru sam po sebi ne dovodi u pitanje primjenu čl. 11. Konvencije. Svrha takvog zahtjeva je kroz transparentnost i odgovornost osigurati povjerenje javnosti u političke procese. Štoviše, države članice Konvencije uživaju široku slobodu procjene kod financijskog nadziranja političkih stranaka te odabira odgovarajućeg načina sankcioniranja financijskih nezakonitosti.

Međutim, Sud je primijetio da su nalozi za zapljenu imovine koji su se odnosili na 2008. i 2009. godinu obvezali stranku da prekine većinu svojih aktivnosti, posebice na lokalnoj razini. Zapljena je stoga dovela do miješanja u pravo na slobodu udruživanja.

Iako je formalno to miješanje imalo uporište u mjerodavnom domaćem pravu – Ustavu i Zakonu o političkim strankama, Sud je utvrdio da ti propisi nisu bili dovoljno jasni u pogledu pitanja koji se troškovi smatraju nezakonitim troškovima. Ni turska Vlada nije dostavila sudsku praksu na temelju koje bi se način i opseg financijske inspekcije Ustavnog suda te tumačenje zakonitosti troškova mogli unaprijed predvidjeti. Sud je isto tako utvrdio da je odluka Ustavnog suda u odnosu na kriterije koji se moraju primijeniti prilikom ispitivanja zakonitosti troškova bila nedosljedna. Primjerice, Ustavni sud je glede troškova dviju večera prihvatio argument stranke da su večere koje je stranka organizirala tijekom 2008. godine bile dio predizborne kampanje, dok je u pogledu ostalih troškova večera te iste argumente bez obrazloženja odbacio.

Uzimajući u obzir važnu ulogu koju političke stranke imaju u demokratskom društvu, bilo kakva pravna regulacija koja može utjecati na slobodu udruživanja (kao što je to inspekcijski nadzor nad troškovima) mora unaprijed jasno predvidjeti način na koji će se primjenjivati.

Navedeno je dovelo do nedosljednosti i nepredvidljivosti tumačenja i primjene mjerodavnog prava na štetu prava stranke da može unaprijed regulirati troškove sprječavajući time mogućnost da se izloži sankcioniranju. Ova pravna nesigurnost je dodatno bila naglašena duljinom trajanja inspekcijskog nadzora Ustavnog suda koja je u odnosu na ispitivanje troškova iz 2008 i 2009. godine, trajala tri godine.

Isto tako, stranka nije mogla predvidjeti hoće li i kada biti sankcionirana upozorenjem ili nalogom za zapljenu. Primjerice, Ustavni sud je donio upozorenje zbog toga što stranka nije

dostavila bankovne izvratke za naloge za isplatu plaća zaposlenika, dok je u nekim drugim slučajevima za isti nedostatak izdao nalog za zapljenu.

Sud je uzeo u obzir da široki opseg stranačkih aktivnosti u modernim društvima otežava uspostavu jasnih kriterija na temelju kojih će se odrediti što potpada pod aktivnosti kojima je

svrha ostvarivanje političkih ciljeva i onih koji se zaista odnose na rad stranke. Sud je međutim naglasio da uzimajući u obzir važnu ulogu koju političke stranke imaju u demokratskom društvu, bilo kakva pravna regulacija koja može utjecati na slobodu udruživanja (kao što je to inspekcijski nadzor nad troškovima) mora unaprijed jasno predvidjeti način na koji će se primjenjivati.

Uzimajući u obzir nejasnoću opsega i pojma nezakonitih troškova političkih stranaka te načina sankcioniranja istih, Sud je utvrdio da u konkretnom slučaju nije ispunjen zahtjev predvidljivosti domaćih propisa koji reguliraju njihovu financijsku inspekciju. Stoga je Sud utvrdio da je došlo do povrede čl. 11. Konvencije jer izrečeni nalozi za zapljenu nisu bili propisani zakonom.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

1.085,800 EUR - na ime materijalne štete

5.000,00 EUR – na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI:

- *političke stranke*
- *financijski nadzor*
- *pravo na slobodu udruživanja*
- *jasnoća zakona*
- *zakonitost miješanja*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ZABRANA DISKRIMINACIJE

ČLANAK 14.

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

DANSKO ZAKONODAVSTVO KOJE REGULIRA SPAJANJE OBITELJI JE DISKRIMINATORNO

BIAO protiv DANSKE¹²

*zahtjev br. 38590/10
presuda Velikog vijeća od 24. svibnja 2016.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelji zahtjeva bračni su par koji sa svojim sinom živi u Švedskoj. Podnositelj je danski državljanin, a podnositeljica državljanka Gane. Sin podnositelja rođen je u Švedskoj te ima dansko državljanstvo.

Podnositelj je rođen u Togoanskoj Republici gdje je živio do svoje šeste godine kada se preselio u Ganu gdje je živio do 21. godine. U Danskoj boravi od srpnja 1993. godine. Nakon što je 1994. godine sklopio brak s danskom državljankom, 1997. godine mu je izdana boravišna dozvola. Tijekom sljedećih pet godina naučio je danski jezik te je imao stalno zaposlenje, a 2002. godine stekao je dansko državljanstvo. Tijekom 1998. godine, podnositelj se razveo od supruge. U razdoblju od 1998. godine do 2003. godine, posjetio je Ganu tri puta, a tijekom svog posljednjeg posjeta u veljači 2003. godine vjenčao se sa podnositeljicom. Podnositeljica je rođena u Gani, a do trenutka sklapanja braka nikada nije posjetila Dansku niti je poznavala danski jezik. Bračni par komunicirao je na jezicima hausa i twi.

Tjedan dana nakon sklapanja braka, podnositeljica je u Danskoj podnijela zahtjev za izdavanje boravišne dozvole koji je dana 01. srpnja 2003. godine odbijen temeljem Zakona o strancima. Domaća tijela ustanovila su kako nisu ispunjeni uvjeti prema kojima bi podnositeljici bio odobren predmetni zahtjev. Naime, u slučaju kada bračni par zahtjeva izdavanje boravišne dozvole radi spajanja obitelji, isti mora imati jaču povezanost s Danskom nego s nekom drugom državom (u ovom slučaju Ganom). Navedeni uvjet poznat je kao *zahtjev povezanosti* („attachment requirement“). Isto tako, supružnici moraju biti stariji od 24 godine.

¹² Sažetak presude vijeća od 25. ožujka 2014. godine objavljen je u Pregledu prakse Europskog suda za ljudska prava siječanj-ožujak 2014.

Nadalje, u prosincu 2003. godine, na snagu je stupila promjena Zakona o strancima prema kojoj se tzv. *zahtjev povezanosti* više ne primjenjuje na osobe koje su najmanje 28 godina bile danski državljani (tzv. *Pravilo 28*). Isto tako, navedena promjena Zakona primjenjivala se i na osobe koje su rođene ili su se nastanile u Danskoj kao djeca pod uvjetom da je ispunjeno *Pravilo 28 godina*.

Tijekom 2004. godine, podnositeljica je podnijela žalbu nadležnom danskom ministarstvu koje je istu odbilo. Nadležna tijela ustanovila su kako se bračni par može nastaniti u Gani budući da je podnositeljica cijelo vrijeme tamo živjela i tamo ima obitelj. Podnositelj je također imao veze s Ganom s obzirom da je u Gani deset godina pohađao školu. Nadalje, podnositelj je i sam istaknuo kako u Gani može dobiti boravišnu dozvolu pod uvjetom da pronade zaposlenje.

U srpnju 2006. godine, podnositelji su pokrenuli postupak pred danskim Visokim sudom navodeći kako su pretrpjeli diskriminaciju suprotno Konvenciji te Europskoj konvenciji o državljanstvu. Osobito su isticali kako je promjena Zakon o strancima dovela do različitosti u postupanju između dviju grupa danskih državljana i to onih koji su dansko državljanstvo stekli rođenjem i onih koji su ga kasnije u životu stekli po nekoj drugoj osnovi. Naime, navedenom promjenom osobe koje su imale dansko državljanstvo najmanje 28 godina (*Pravilo 28*), nisu više morale ispuniti tzv. *zahtjev povezanosti*. To je značilo da će se na podnositelja sve do 2030. godine i dalje primjenjivati navedeni zahtjev, jer je podnositelj dansko državljanstvo imao tek nešto kraće od dvije godine.

U rujnu 2007. godine, Visoki sud je utvrdio da nije došlo do povrede Konvencije niti Europske konvencije o državljanstvu. U siječnju 2010. godine, Vrhovni sud potvrdio je navedenu odluku. Prema mišljenju Vrhovnog suda, svrha *zahtjeva povezanosti* je da obuhvati one danske državljane koji se nisu uspješno integrirali u dansko društvo čime bi posljedično i integracija njihovih supružnika mogla biti otežana. *Pravilo 28* ublažilo je predmetnu odredbu Zakona o strancima na način da u slučajevima u kojima je podnesen zahtjev za spajanje obitelji gdje je jedan od partnera danski državljanin najmanje 28 godina, *zahtjev povezanosti* više nije trebao biti ispunjen. Cilj navedenog pravila bio je napraviti razliku između skupine državljana koji su imali dugotrajniju vezu s Danskom od onih koji nisu.

U međuvremenu, tijekom 2003. godine, podnositeljici je omogućen ulazak u Dansku temeljem turističke vize. U studenom 2003. godine, bračni par se preselio u Švedsku. Podnositelj svaki dan putuje iz Malmö-a u Copenhagen gdje je zaposlen.

❖ **PRIGOVORI**

Podnositelji ističu navodnu povredu čl.8. Konvencije budući da su danska tijela odbila zahtjev gdje Biao za izdavanje boravišne dozvole radi spajanja obitelji. Nadalje, ističu i navodnu povredu čl.14. u svezi čl.8. Konvencije navodeći kako je promjenom Zakona u strancima došlo do razlike u postupanju između osoba koje su dansko državljanstvo stekle rođenjem i onih osoba koje su ga stekle naknadno po nekoj drugoj osnovi. Isto tako navode kako je *Pravilom 28* došlo do diskriminatornog postupanja između danskih državljana temeljem etničkog podrijetla.

Presudom od dana 25. ožujka 2014. godine, Sud je utvrdio kako nije došlo do povrede čl. 8. Konvencije, niti čl. 14. u vezi s čl. 8. Konvencije. Dana 24. lipnja 2014. godine, podnositelji su podnijeli zahtjev za upućivanje predmeta Velikom Vijeću.

❖ OCJENA SUDA

Prilikom ispitivanja primjene *Pravila 28* na podnositeljev predmet, Vrhovni sud je utvrdio da se navodno diskriminatorno postupanje temeljilo isključivo na pitanju koliko dugo osoba ima dansko državljanstvo te da posljedice primjene tog *Pravila* nisu bile diskriminatorne prema podnositelju koji je u trenutku odbijanja zahtjeva za spajanje obitelji, dansko državljanstvo imao tek dvije godine. Sud je međutim za ispitivanje navedenog *Pravila* primijenio drugačiji pristup koji je za opravdanje različitosti u postupanju utemeljene isključivo na nacionalnosti, zahtijevao postojanje dovoljno uvjerljivih razloga koji nisu povezani s etničkim podrijetlom.

Sud je prvenstveno utvrdio da činjenice predmeta ukazuju na neizravnu diskriminaciju. Naime, za razliku od određene kategorije osoba koje prema *Pravilu 28* mogu biti izuzete od zahtjeva povezanosti, podnositelj je u kasnijoj životnoj dobi stekao dansko državljanstvo pa stoga nije mogao imati koristi od *Pravila 28*. Iako osobe koje su stekle dansko državljanstvo kasnije u životu, ne moraju čekati 28 godina da im se odobri spajanje obitelji nego, ukoliko ispune zahtjev povezanosti, 3 godine, Sud je utvrdio da je navedeno *Pravilo* prema takvim osobama uzrokovalo razliku u postupanju. *Pravilo 28* je u povoljniji položaj stavilo osobe danskog etničkog podrijetla od osoba koje su u kasnijoj životnoj dobi (poput podnositelja) stekle dansko državljanstvo, a bile su nekog drugog etničkog podrijetla.

U odnosu na cilj *Pravila 28*, Sud je primijetio da je iz zakonodavnog procesa vidljivo da je danska Vlada s jedne strane htjela kontrolirati imigraciju te poboljšati integraciju stanovnika danskog podrijetla i stanovnika drugog etničkog podrijetla. S druge strane, htjela je spriječiti neželjene posljedice za stanovnike danskog podrijetla koji su zasnovali obitelj u inozemstvu te koji su po povratku u Dansku imali poteškoća u ispunjavanju zahtjeva povezanosti.

Prema Europskoj konvenciji o državljanstvu i rastućem trendu na razini EU cilj je eliminirati diskriminatornu primjenu prava prema osobama koje državljanstvo stječu na nekoj drugoj osnovi u odnosu na osobe koje državljanstvo stječu rođenjem.

Međutim, Sud je zauzeo stav da je opravdanje za uvođenje *Pravila 28* u širem smislu utemeljeno na spekulativnim argumentima, posebice u odnosu na pitanje u kojem trenutku se može smatrati da je danski državljanin stvorio jake veze s Danskom koje bi s aspekta integracije, opravdale spajanje obitelji sa strancem. Odgovor na to pitanje ne može prema mišljenju Suda ovisiti isključivo o tome da li netko dansko državljanstvo ima 28 godina ili kraće. Stoga Sud ne može prihvatiti argument danske Vlade da posljedice *Pravila 28* nisu bile diskriminatorne za podnositelja zbog toga

što je u trenutku kada mu je odbijen zahtjev za spajanje obitelji tek dvije godine imao dansko državljanstvo. Pri tom nije uzeta u obzir činjenica da je podnositelj ne bi li dobio dansko državljanstvo, devet godina boravio u Danskoj, naučio danski jezik, pokazao znanje o danskom društvu te je imao vlastite prihode od kojih se mogao uzdržavati. Primjena *Pravila 28* na podnositelje je značila i da se nije uzelo u obzir to što je podnositelj četiri godine bio u braku s danskom državljanicom, radi u Danskoj šest godina, pohađao različite tečajeve i to što njegov sin ima dansko državljanstvo.

Sud je primijetio da su neki argumenti danske Vlade u negativnom svijetlu opisivali životni stil danskih državljanika koji nisu danskog podrijetla. U vezi s navedenim, Sud je naglasio da pristrane pretpostavke općenite naravi ili vladajuće društvene predrasude u određenoj državi ne jamče opravdanje različitosti u postupanju bez obzira temeljile se one na spolu (*vidi*

*Konstantin Markin protiv Rusije*¹³) ili na načinu stjecanja državljanstva kao u podnositeljevom slučaju.

Sud je također uzeo u obzir i Europsku konvenciju o državljanstvu te rastući trend na razini EU kojemu je cilj eliminirati diskriminatornu primjenu prava prema osobama koje državljanstvo stječu rođenjem u odnosu na osobe koje državljanstvo stječu na nekoj drugoj osnovi. Europski sud je primijetio da jedino Danska od svih država članica EU prilikom ispitivanja jesu li ispunjeni uvjeti za spajanje obitelji, razlikuje osobe s obzirom na način na koji su stekle dansko državljanstvo. Štoviše, sukladno mjerodavnom pravu EU koje regulira spajanje obitelji, ne postoji razlika između osoba koje su državljanstvo stekle rođenjem od onih koje su ga stekle na temelju neke druge osnove. Povrh toga, različita autonomna tijela poput Europske komisije protiv rasizma i netolerancije i Europskog povjerenika za ljudska prava su izrazili zabrinutost glede *Pravila 28* zbog toga što potiče neizravnu diskriminaciju.

Zaključno, danska Vlada nije uspjela dokazati da postoje odlučujući ili osobito važni razlozi nepovezani s etničkim porijeklom koji bi opravdali učinak neizravne diskriminacije *Pravila 28*.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da je došlo do povrede čl. 14. Konvencije u vezi s čl. 8. Konvencije.

PRAVIČNA NAKNADA

6.000,00 EUR – zajednički, na ime naknade nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI:

- *spajanje obitelji*
- *imigracijska politika*
- *diskriminacija prema porijeklu*
- *neizravna diskriminacija*
- *Europska konvencija o državljanstvu*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

¹³ Presuda Velikog vijeća *Konstantin Markin protiv Rusije*, zahtjev br. 30078/06

ISTRAGA KOJU JE POLICIJA PROVELA NAKON NAPADA NA SUDIONIKE LGBTI MARŠA BILA JE NEUČINKOVITA

M. C. I A. C. protiv RUMUNJSKE

*zahtjev br. 12060/12
presuda od 12. travnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji su dana 03. lipnja 2016. sudjelovali u godišnjem LGBTI maršu u Bukureštu. Na povratku ih je u podzemnoj željeznici napala skupina od šest osoba. Napadači su ih udarali šakama i nogama te su ih glasno vrijeđali. Podnositelji su pretrpjeli ozljede poput masnica, kontuzija i ozljeda glave. Navedene ozljede potkrijepljene su medicinskom dokumentacijom. Istaknuli su da su se podvrgnuli grupnoj terapiji zbog pretrpljene psihičke traume.

Podnositelji su protiv napadača pravodobno podnijeli kaznenu prijavu navodeći da je motiv napada bila njihova seksualna orijentacija. Naveli su da su ih napadači ugledali tijekom marša i zatim pratili do podzemne željeznice. Nekoliko dana kasnije, podnositelji su dostavili svu raspoloživu dokumentaciju, posebice fotografije napada na kojima su fotograf i jedan od podnositelja identificirali neke od napadača. Tijekom postupanja po kaznenoj prijavi, policija je ispitala jednog svjedoka, a budući da se za jednog od napadača sumnjalo da je nogometni navijač, policija je na 29 nogometnih utakmica provela nasumične kontrole u podzemnoj željeznici. Tijekom 2011. godine, policija je odlučila kako neće podnijeti kaznenu prijavu zbog toga što nije bilo moguće identificirati napadače i zbog toga što je u međuvremenu nastupila zastara kaznenog progona te je o tome obavijestila državno odvjetništvo. Podnositelji su zatim državnom odvjetništvu podnijeli pritužbu koju je tijekom 2012. godine, nadležni sud odbio.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na čl. 3. i čl. 14. Konvencije, podnositelji su prigovarali da istraga nije bila učinkovita, ističući kako policija nije uzela u obzir motiv napada – njihovu seksualnu orijentaciju. Isto tako, istaknuli su kako u Rumunjskoj ne postoji odgovarajući pravni okvir koji propisuje učinkovite mjere u borbi protiv zločina iz mržnje počinjenog prema LGBTI osobama.

❖ OCJENA SUDA

Rumunjska Vlada je tvrdila da podnositelji nisu iscrpili sva domaća dostupna pravna sredstva jer nisu podnijeli pritužbu *Nacionalnom Vijeću protiv diskriminacije*. Sud je zaključio da navedeno pravno sredstvo nije bilo prikladno budući da se radilo o napadu koji je predstavljao kazneno djelo za koje je predviđena učinkovita zaštita putem kaznenopravnih mehanizama, te da nije bilo dostupno jer se takva pritužba mogla podnijeti isključivo protiv poznatih počinitelja, a podnositelji nisu znali identitet napadača. Stoga je Sud odbacio navedeni prigovor.

Rumunjska Vlada je nadalje prigovarala da podnositelji nisu podnijeli zahtjev u šestomjesečnom roku jer su trebali znati da će policijska istraga biti neučinkovita prije

nego li je policija odlučila da neće podnositi kaznenu prijavu. Istaknula je i da se podnositelji nisu obraćali policiji s upitima o tijeku istrage. Sud je utvrdio da su podnositelji pravodobno podnijeli prijavu policiji te da su dostavili sva raspoloživa dokazna sredstva. Sud je naglasio da se od žrtve tijekom istrage ne očekuje pretjerana aktivnost nakon što je ispitana. Štoviše, uobičajeno je da policija ne kontaktira sa žrtvom do završetka istrage jer je istraga nejavni i nekontradiktorni dio kaznenog postupka. To što je državno odvjetništvo po prijedlogu policije odlučilo da neće podnijeti kaznenu prijavu nije ovisilo o (ne)aktivnosti podnositelja. Štoviše, podnositelji su prigovorili navedenoj odluci. Njihov prigovor je razmatralo više državno odvjetništvo te posljedično i nadležan kazneni sud. Stoga je Sud utvrdio da je zahtjev Sudu podnesen u roku koji se u ovom predmetu treba računati od dana konačne odluke (točnije, od dana kada je nadležan kazneni sud odbio podnositeljev prigovor protiv odluke državnog odvjetništva o nepodnošenju kaznene prijave).

Nakon što je Sud odbio navedene prigovore, utvrdio je da je zahtjev dopušten te se upustio u ispitivanje njegove osnovanosti. Radi utvrđivanja je li došlo do povrede čl. 3. i čl. 14. Konvencije, Sud je prvo ispitivao je li napad dosegnuo minimalnu razinu ozbiljnosti koja proizlazi iz zahtjeva čl. 3. Konvencije.

Sud je primijetio da su napadači prvo pratili podnositelje tijekom marša, a zatim ih napali u podzemnoj željeznici. Napad je bio izravan te su pri tom zadobili nekoliko ozljeda, a naknadno su potražili i psihološku pomoć. Sud je zaključio da je svrha napada bila zastrašiti podnositelje ne bi li odustali od javnog izražavanja podrške LGBTI zajednici. Psihičko stanje podnositelja je dodatno bilo ugroženo činjenicom da su napadnuti isključivo zbog sudjelovanja u maršu, iako sukladno uputama organizatora marša nisu imali nikakve oznake na sebi koje bi ih identificirale kao sudionike marša. Stoga je Sud zaključio da je napad izravno bio usmjeren na podnositelje te je u njima izazvao osjećaj straha, tjeskobe i nesigurnosti. Stoga je utvrdio da je postignuta minimalna razina ozbiljnosti koja je proizlazi iz zahtjeva čl. 3. Konvencije.

Nakon toga, Sud je ispitivao je li policija provela učinkovitu istragu o napadu. Sud je utvrdio da je istraga bila neučinkovita jer je predugo trajala, imala je nedostatke te tijekom istrage nisu ispitani homofobni motivi napada.

Sud je primijetio da je istraga trajala više od šest godina. Podnositelji su istoga dana podnijeli kaznenu prijavu i dostavili raspoloživa dokazna sredstva, ali policija nije tijekom istrage pravodobno poduzimala odgovarajuće radnje u cilju rasvjetljavanja okolnosti u kojima se napad odvio te utvrđivanja identiteta napadača. Posebice, policija nije poduzela radnje kojima bi otkrila neke od napadača iako su podnositelji dostavili nekoliko fotografija na kojima su se ti napadači vidjeli. Sud je uzeo u obzir da je istraga provedena u otežanim okolnostima zbog velikog broja ljudi koji

Policija je propustila ispitati mogući homofobni motiv napada. Ispitivanje je li napad bio motiviran seksualnom orijentacijom podnositelja bio je nužan za osiguranje odgovarajuće razine zaštite, pogotovo imajući u vidu netrpeljivost rumunjskog društva prema LGBTI zajednici te činjenice da su podnositelji u nekoliko navrata istaknuli da su ih napadači vrijeđali zbog seksualne orijentacije.

su sudjelovali u protuprosvjetu te zbog promjene nadležnosti policijske postaje. Međutim, usprkos tome tužena država je i dalje bila obvezna poduzeti učinkovitu istragu.

Prilikom provođenja istrage, policija je propustila ispitati mogući homofobni motiv napada. Sud je istaknuo da je ispitivanje je li napad bio motiviran seksualnom orijentacijom podnositelja bilo nužno za osiguranje odgovarajuće razine zaštite, pogotovo imajući u vidu netrpeljivost rumunjskog društva prema LGBTI zajednici te činjenice da su podnositelji u nekoliko navrata istaknuli da su ih napadači vrijeđali zbog seksualne orijentacije.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da je došlo do povrede postupovnog aspekta čl. 3. u vezi s čl. 14. Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

7.000,00 EUR - svakom podnositelju pojedinačno na ime naknade nematerijalne štete

3.863,02 EUR – solidarno podnositeljima na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI:

- *LGBTI zajednice*
- *homofobni napadi*
- *neučinkovita istraga*
- *neistraživanje motiva napada*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ZAŠTITA VLASNIŠTVA

ČLANAK 1. PROTOKOLA BROJ 1.

1. Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

2. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

POVREDA PRAVA VLASNIŠTVA ZBOG BLOKADE IMOVINE U KAZNENOM POSTUPKU

DŽINIĆ protiv HRVATSKE

*zahtjev broj 38359/13
presuda od 17. svibnja 2016. godine*

❖ ČINJENICE

Protiv podnositelja zahtjeva kao direktora jednog trgovačkog društva pokrenuta je istraga zbog nekoliko kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta.

Nakon stupanja na snagu Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, nadležno županijsko državno odvjetništvo predložilo je određivanje privremene mjere osiguranja nad nepokretnom imovinom podnositelja zahtjeva (deset zemljišnih čestica dvije kuće i poslovna zgrada) kako bi se osiguralo učinkovito izvršenje odluke o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom u iznosu od otprilike 1.060.000 EUR.

Nadležni sud je 27. lipnja 2012. godine odredio privremenu mjeru osiguranja na nepokretnoj imovini podnositelja zahtjeva, prihvativši u cijelosti prijedlog županijskog državnog odvjetništva.

Podnositelj je u nekoliko navrata prigovarao pred domaćim sudovima da vrijednost blokirane imovine višestruko prelazi visinu protupravne imovinske koristi za koju ga se tereti. Pritom je tražio da se blokada ograniči samo na jedan dio prvotno blokirane imovine, i to dio koji svojom vrijednošću odgovara visini protupravne imovinske koristi. Međutim, Županijski sud u Vukovaru i Vrhovni sud Republike Hrvatske nisu prihvatili te argumente, a Ustavni sud Republike Hrvatske je odbacio njegovu ustavnu tužbu kao nedopuštenu.

Podnositelj je prvostupanjskom presudom od dana 11. srpnja 2014. godine proglašen krivim za kazneno djelo zlorabe ovlasti u gospodarskom poslovanju te je osuđen na dvije godine zatvora i oduzimanje imovinske koristi ostvarene počinjenjem kaznenog djela u iznosu od 1.800.857,74 HRK (cca 240.000 eura). Istoga dana prvostupanjski je sud odbio zahtjev podnositelja zahtjeva za ukidanje odluke o određivanju privremene mjere osiguranja, navodeći da mjera privremenog osiguranja može ostati na snazi šezdeset dana nakon završetka postupka u kojem je donesena pravomoćna presuda. Budući da presuda nije postala pravomoćna, prvostupanjski sud je smatrao da nema osnove za ukidanje odluke kojom se određuje privremena mjera osiguranja.

❖ PRIGOVORI

Podnositelj zahtjeva prigovorio na temelju članka 1. Protokola br. uz Konvenciju (zaštita vlasništva) kako blokada njegove imovine nije bila razmjerna okolnostima predmeta, te kako nije imao učinkovito pravno sredstvo za osporavanje te mjere.

❖ OCJENA SUDA

Blokada imovine za potrebe sudskog postupka koja se odnosi na nadzor nad upotrebom vlasništva spada u doseg drugog stavka članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju

Sud je ocijenio da je blokada podnositeljeve imovine bila zakonita te je razmatrao je li takvo miješanje u podnositeljevo pravo na mirno uživanje vlasništva bilo razmjerno legitimnom cilju (opći interes zajednice).

Sud je naveo kako svaka blokada ili konfiskacija ima za posljedicu nastanak štete, no stvarno pretrpljena šteta ne bi smjela biti veća od one koja je nužna, ako se želi postići da bude u skladu s člankom 1. Protokola br. 1.

Sud je primijetio kako je domaći sud u cijelosti prihvatio prijedlog za blokadu podnositeljeve imovine, bez da je izvršio procjenu razmjernosti između vrijednosti blokirane imovine i imovinske koristi koju je podnositelj zahtjeva navodno ostvario počinjenjem kaznenog djela.

Blokada imovine podnositelja, iako je u načelu bila zakonita i opravdana, određena je i održavana na snazi bez utvrđivanja odgovara li vrijednost blokirane imovine mogućoj odluci o oduzimanju protupravne imovinske koristi ostvarene počinjenjem kaznenog djela.

Bez obzira na potpunu odsutnost procjene razmjernosti u rješenju Županijskog suda u Vukovaru i izričiti prigovor podnositelja zahtjeva u tom smislu, Vrhovni sud Republike Hrvatske nije ispravio taj propust na način da izvrši odgovarajuću procjenu razmjernosti osporene mjere, već je samo napomenuo kako načelo razmjernosti nije bilo povrijeđeno.

U daljnjem tijeku kaznenog postupka podnositelj zahtjeva je zatražio od domaćih sudova da se ponovno ocijene opseg privremene mjere osiguranja na njegovom

imovinom, tvrdeći kako postojali izrazita nerazmjernost između vrijednosti blokirane imovine i navodno pribavljene protupravne imovinske koristi.

Međutim, domaći sudovi su, bez ikakve dodatne procjene, unatoč konkretnim navodima podnositelja o nerazmjeru između blokirane imovine i navodno protupravno pribavljene imovinske koristi, bez obrazloženja odbili tvrdnje podnositelja, dopuštajući time da sporna situacija potraje više od dvije i pol godine.

Sud je zaključio kako je blokada imovine podnositelja, iako je u načelu bila zakonita i opravdana, određena i održavana na snazi bez utvrđivanja odgovara li vrijednost blokirane imovine mogućoj odluci o oduzimanju protupravne imovinske koristi ostvarene počinjenjem kaznenog djela. Zbog toga nije ispunjen zahtjev „pravične ravnoteže” sadržan u drugom stavku članka 1. Protokola br. 1.

Stoga je Sud utvrdio da je došlo do povrede prava na mirno uživanje vlasništva.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

2.000 eura na ime neimovinske štete

850 eura na ime troškova

KLJUČNE RIJEČI:

- *pravo vlasništva*
- *Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom*
- *nesrazmjer između vrijednosti blokirane imovine i imovinske koristi*

Službeni tekst pogledajte [ovdje](#).

OPĆA ZABRANA DISKRIMINACIJE

ČLANAK 1. PROTOKOLA BROJ 12.

1. Uživanje svih prava određenih zakonom osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili drugi status.

2. Nitko ne smije biti diskriminiran od strane javnih tijela na bilo kojoj osnovi kako je navedeno u stavku 1.

ISKLUČIVANJE BOŠNJAKA KOJI ŽIVE U REPUBLICI SRPSKOJ IZ PREDSJEDNIČKIH IZBORA U BOSNI I HERCEGOVINI BILO JE DISKRIMINATORNO

PILAV protiv BOSNE I HERCEGOVINE

*zahtjev br. 41939/07
presuda od 9 lipnja 2016.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je Bošnjak koji živi u Republici Srpskoj u Bosni i Hercegovini (dalje: BiH). Član je Stranke za Bosnu i Hercegovinu te je u Republici Srpskoj obnašao nekoliko političkih funkcija.

Tijekom 2006. godine, podnositelj je podnio kandidaturu na izborima za predsjedništvo BiH. Centralna izborna komisija BiH odbacila je njegovu kandidaturu jer se izjašnjavao Bošnjakom, a kandidat za predsjedništvo iz Republike Srpske je sukladno Ustavu BiH i Izbornom zakonu trebao biti srpske narodnosti. Podnositelj se zatim žalio, međutim njegova žalba je odbačena kao i naknadna ustavna tužba. Tijekom 2010. godine, podnositelj se ponovno kandidirao za predsjedništvo Bosne i Hercegovine. Njegova kandidatura je odbačena iz istih razloga.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na čl. 1. Protokola 12., podnositelj je prigovarao da ustavna zabrana podnošenja kandidature za predsjedništvo BiH koja se temelji na etničkom podrijetlu kandidata, predstavlja rasnu diskriminaciju. Prigovorio je i da nije bio u mogućnosti glasovati za člana etničke grupe kojoj je pripadao.

❖ OCJENA SUDA

U BiH je uspostavljen specifičan režim podjele vlasti koji ne treba nužno napustiti, međutim taj režim automatski ne dovodi do potpune isključenosti predstavnika drugih zajednica.

Sud je primijetio da se predsjedništvo BiH sastoji od tri člana: jednog Bošnjaka i jednog Hrvata, koji se biraju neposredno sa teritorije Federacije i jednog Srbina, koji se bira neposredno s teritorije Republike Srpske. Članovi Predsjedništva biraju se neposredno u svakom entitetu (tako da svaki glasač glasuje za popunjavanje jednog mjesta u Predsjedništvu) u skladu s izbornim zakonom koji donosi Parlamentarna skupština. Podnositeljeva kandidatura je odbačena jer je kandidat Republike Srpske trebao biti srpske narodnosti, a podnositelj to nije bio.

Sud je već u sličnom predmetu¹⁴ koji se odnosio na nemogućnost osoba romskog i židovskog podrijetla da se kandidiraju za predsjedništvo BiH utvrdio diskriminatorno postupanje protivno čl. 1. Protokola 12. Međutim, u ovom predmetu, podnositelj je za razliku od podnositelja u tom predmetu, bio pripadnik konstitutivnog naroda, bi morao promijeniti prebivalište unutar BiH da bi mogao ostvariti pravo da se kandidira na izborima. Sud je primijetio da je predsjedništvo BiH državno političko tijelo, a ne tijelo jednog ili dva konstitutivna entiteta. Njegove odluke utječu na sve državljane BiH, bez obzira žive li u Federaciji, Republici Srpskoj ili distriktu Brčko. No, iako je podnositelj sudjelovao u političkom životu Republike Srpske, ticale su ga se i političke aktivnosti predsjedništva BiH kao kolektivnog tijela države.

Sud je uzeo u obzir prigovor Vlade BiH prema kojemu podnositelj nije žrtva diskriminacije jer se uvjet za kandidata predsjedništva BiH primjenjivao na pripadnike svih entiteta u BiH. Međutim, podnositelj je prigovarao zbog razlike u postupanju prema njemu u odnosu na Srbe koji žive u Republici Srpskoj. Nadalje, Vlada BiH je istaknula da je različitost u postupanju bila opravdana potrebom održavanja mira i poticanja dijaloga između različitih etničkih grupa. Sud je naglasio kako se na taj prigovor već očitovao u predmetu *Sejdić i Finci* te istaknuo kako je u BiH uspostavljen specifičan režim podjele vlasti i kako ga ne treba nužno napustiti. Međutim, taj režim automatski ne dovodi do potpune isključenosti predstavnika drugih zajednica.

Uzimajući u obzir različitost ovog predmeta u odnosu na predmet *Sejdić i Finci*, Sud je u ovom predmetu zaključio da je isključenje podnositelja iz izbora za predsjedništvo BiH bilo utemeljeno na dva razloga – etničkom podrijetlu i prebivalištu. Budući da oba razloga potpadaju pod pojam čl. 1. Protokola 12, Sud je utvrdio povredu navedenog članka.

¹⁴ presuda *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*, zahtjevi br. 27996/06 i 34836/06

❖ PRAVIČNA NAKNADA

Sud je utvrdio kako utvrđenje povrede samo po sebi predstavlja dovoljnu naknadu za nematerijalnu štetu. U odnosu na troškove postupka, Sud je podnositelju dodijelio iznos od 6.607,00 EUR.

KLJUČNE RIJEČI

- *izborni sustav u BiH*
- *opća zabrana diskriminacije*
- *različito postupanje na temelju etničkog porijekla i prebivališta*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).